

ARCADES

Bevezetés a Magánszféra- és Adatvédelmi Ismeretekbe az Európai Unió Iskoláiban
(Introducing dAta pRoteCtion AnD privacy issuEs at schoolS in the European Union)

ÜGYSZÁM: JUST/2013/FRC/AG
EGYEZMÉNYSZÁM: JUST/2013/FRAC/AG/6132

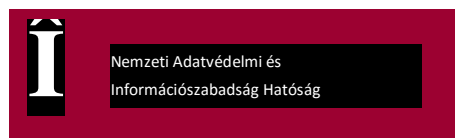
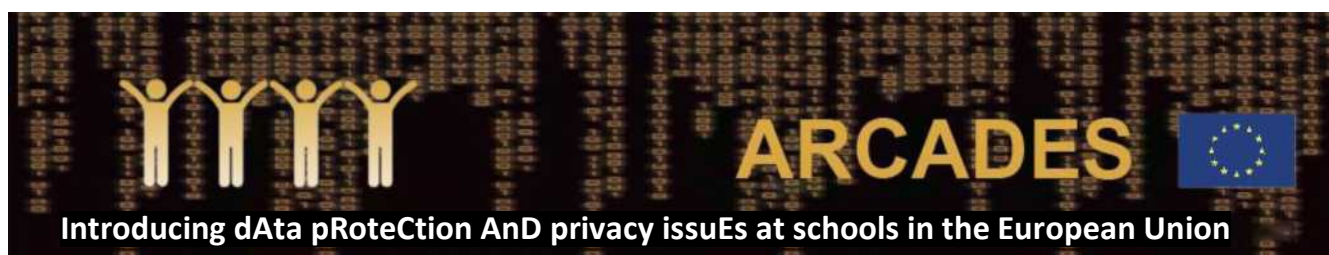
Munkafolyamat 1: A két napos szeminárium előkészítése tanárok részére

1.1 fejezet: Helyzetjelentés a magánszféra és az adatvédelem iskolai oktatásáról az Európai Unióban

Előkészítve az Európai Bizottság
Igazságügyi Főigazgatósága számára
Az Alapjogi & Állampolgársági Program társfinanszírozásában

Brüsszel, 2015 Március

Figyelem: az anyag tartalma nem szükségszerűen tükrözi az Európai Bizottság véleményét

Helyzetjelentés a magánszféra és az adatvédelem iskolai oktatásáról az Európai Unióban

Felelős partner:

Research Group on Law, Science, Technology and Society (LSTS), Vrije Universiteit Brussel (VUB)

Szerzők:

Gloria González Fuster (VUB-LSTS), Paul De Hert (VUB-LSTS) és Dariusz Kloza (VUB-LSTS)

Kiadás:

2015. március 31.

Státusz:

Az Európai Bizottságnak küldendő verzió.

Módosítási előzmények:

Módosítás	Dátum	Szerző	Jegyzetek
V1	2015. március 18.	VUB	A partnerek egyeztetésének első vázlata
V2	2015. március 31.	VUB	A végső módosítások a GODO, a NAIH és az IC Slovenia javaslatai alapján

Tartalomjegyzék

Bevezető	5
1. A gyermekek magánszféra- és személyes adatainak védelme az EU-ban	6
1.1. A jelenlegi állapot	6
1.2. Az Európai Általános Adatvédelmi Rendelet tervezete	7
1.3. A gyermekek jogai.....	10
1.4. A magánszféra és a személyes adatok védelmének kultúrája	10
1.5. A kulcskérdések gyűjteménye.....	11
2. Általános háttér	12
2.1. Az Európa Tanács	12
2.1.1. Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel	12
2.1.2. Az emberi jogok oktatása	13
2.2. Az Európai Unió	14
2.2.1. Az EU Alapjogi Karta, a magánszféra és a személyes adatok védelmének népszerűsítése	14
2.2.2. A gyermekek jogainak elősegítése	15
2.2.3. A gyermekbarát internet európai stratégiája	15
2.2.4. Egyéb Uniós politikák	16
2.3. Nemzetközi együttműködés az adatvédelmi hatóságok között	17
3. A különböző gyakorlatok	18
3.1. Magánszféra védelem és adatvédelem a hivatalos tananyagban	18
3.2. A rendelkezésre álló anyagok és feladatok osztályozása	19
3.2.1. Az adatvédelmi hatóságoktól származó anyagok és feladatok.....	20
a) Iskolákat célzó adatvédelmi hatóságok.....	20
b) Az adatvédelmi hatóságok egyéb gyermekvédelmi tevékenysége	25
.....	29
3.2.2. Oktatási anyagok és programok egyéb szervezetektől	30
a) A Biztonságosabb / Jobb Internetet Gyerekeknek Programon belül fejlesztve	30
b) Egyéb	31
4. Az oktatási anyagok elemzése	32
4.1. Célok.....	32
4.2. Eszközök	33
4.2.1. Óravázlatok.....	33
4.2.2. Egyéb elemek	33
Videók.....	33
Tesztek és kvízek.....	34
4.3. Célközönség	34
4.4. Tartalom.....	35
4.4.1. Bevezetés a magánszféra- és a személyes adatok védelmébe	35
a) A magánszféra és a személyes adatok védelmének jelentősége.....	35
b) Megfigyelés	36
4.4.2. Mit jelent a magánszféra?	37
4.4.3. Mit jelent a személyes adatok védelme?.....	37
4.4.4. Védd az adataidat	38
4.4.5. Dönts, és dönts okosan	39
a) Hogyan adjunk hiteles hozzájárulást?.....	40
b) A hozzájárulás visszavonható	41
4.4.6. Ne osszunk meg adatokat hozzájárulás nélkül	41
4.4.7. Az internet nem felejt... még?	42
4.4.8. Szülők	43

a) Szülők általi megfigyelés	43
b) A megosztást túlzásba vivő szülők.....	44
4.4.9 Iskolák.....	45
4.2.10. Cselekedj (ha szükséges)	45
a) Élj az adatvédelmi jogosultságaiddal.....	45
b) Tudd, mit kell tenni komoly baj esetén	46
c) Ne dőlj be a zsarolásnak	46
4.2.11. Fordulj az adatvédelmi hatósághoz	47
5. Záró gondolatok	
Irodalomjegyzék	47

Bevezető

Az előzetesen felmért terület alapján készült ez a helyzetjelentés azon anyagokról, melyek a magánszféra- és a személyes adatok védelmének oktatását segítik elő az Európai Unió iskoláiban. A *Magánszféra és az Adatvédelem az Iskolákban az Európai Unióban* (ARCADES) projekt keretén belül készült az EU által támogatva, azzal a céllal, hogy új anyagokat dolgozzon ki az Európai Unióban a magánszféra és a személyes adatok védelmének a 6- 18 éves korosztályt érintő oktatását célozva.² Az ARCADES közvetlenül olyan oktatási anyagok előkészítését vállalja, melyek segítenek a személyes adatok és a magánszféra védelmével kapcsolatos tájékozott és felelős magatartás kialakításában.

A jelentés célja az, hogy megfelelő irányba terelje az ARCADES projekt tagjait és nem az, hogy felsorolja a magánszféra és személyes adatok védelmének oktatásával kapcsolatos anyagok és tevékenységek összes jelenlegi és múltbeli megnyilvánulását, hiszen ezekből rengeteg van és számos más jelentés már foglalkozott velük korábban.³ A mi feltérképezésünk arra irányul, hogy bemutassa a fő trendeket és a legjobb közös gyakorlatokat, és elindítson egy párbeszédet arról, milyen kritériumoknak kell megfelelni a feladatok végrehajtásához.

Az ARCADES projekt olyan anyagokat szeretne kifejleszteni, melyek az EU egész területén fontosak lehetnek. Azaz a projekt végén olyan anyagok válnak elérhetővé, melyek nem ország specifikusak, hanem elvileg az EU egész területén alkalmazhatóak lesznek – akkor is, ha bizonyos rugalmas változtatások szükségesek a helyi adottságoknak való megfelelés érdekében. Az EU-szint kiválasztása azt is jelenti, hogy nem globális megoldásokra törekedtünk. A magánélet és a személyes adatok védelmének oktatása az európai iskolákban a terület európai helyzetét tükrözi és ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni.

A jelentés első szakasza a kiskorúakhoz köthető magánélet- és személyes adatok védelmének kereteire fókuszál az EU-ban. Ezért az első rész a releváns jogi eszközökkel foglalkozik, továbbá bemutatja a magánszféra és a személyes adatok védelmének kultúráját azért, hogy feltárja az egyéneket érintő kockázatok egyes dimenzióit is.

A második rész bemutatja az EU és a nemzetközi szinten zajló iskolai oktatás hátterét a magánélet és személyes adatok védelmének területén.

¹ <http://www.arcades-nroiect.eu/>.

² E korosztályok jelzik az elsődleges célközönséget; azonban a gyakorlatban más korosztály is bevonásra kerülhet. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy néhány tagállamban, pl. Lengyelországban az oktatás a 19. életévig tart.

³ Leginkább az adatvédelmi hatóságok digitális oktatással foglalkozó nemzetközi munkacsoportja (továbbiakban lásd:

Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), *digitális oktatással kapcsolatos kérdőív ténymegállapításai: A 36 tagnak elküldött 3 kérdésből álló lista eredménye- régiók és témák szerint besorolva*, 2014. szeptember 1.). A szerzők igen hálásak a Munkacsoportnak a jelentésbe fektetett munkáért.

A harmadik rész a jelenlegi európai gyakorlatok különböző példáit mutatja be. Hangsúlyozza az európai adatvédelmi hatóságok által birtokolt tudás értékét, függetlenül attól, hogy részt vesznek-e az ARCADES projektben. Elsősorban az uniós kezdeményezésekre összpontosít, de tekintettel van más adatvédelmi hatóságok gyakorlatára is, ilyen pl. a norvég adatvédelmi hatóság.

A jelentés negyedik szakasza mélyebben elemzi az elérhető anyagokat. Részletezi az eszközöket, a célközönséget, valamint a fő témákat az európai magánszféra és adatvédelem oktatásának területén. Végül a záró szakasz az ARCADES projekt további lépéseiről tesz említést.

1. A gyermekek magánszférájának és személyes adatainak védelme az Európai Unióban

A magánszféra és a személyes adatok védelmével kapcsolatos uniós joganyag három alapvető jogrendet foglal magában: a nemzeti szintű, az Európai Unió szintű és az Európa Tanács szintjén keletkező jogforrást. Ez a három réteg összefonódik. A tagállami nemzeti jogszabályok nagyban alapszanak az alkalmazandó uniós adatvédelmi jogon, melyet közvetlenül az Európa Tanács eszközei inspiráltak, és amelyek szintén hatnak nemzeti szinten is. Mivel az ARCADES projekt célja, hogy a teljes Európai Unióban releváns anyagokat készítsen, az uniós joganyagra koncentrálnak.

1.1. A jelenlegi állapot

Az EU jogában a magánszféra és a személyes adatok védelmének kiindulási pontja az EU Alapjogi Kartájának 7. és 8. Cikke.⁴ A 7. Cikk a magánszféra védelmét mondja ki és utal az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 8. Cikkére, mely a magán- és családi élet tiszteletben tartásáról szól, és önálló jogként rögzíti a személyes adatok védelméhez való jogot.⁵ **A két alapvető jog**, nevezetesen a magánszférához és a személyes adatok védelméhez való jogok **együttes létezése** az uniós jog egyik legfőbb sajátossága. Bár néhány uniós tagállam belső jogában is elismeri e két különálló jogot, ez nem feltétlenül van így mindenhol. Továbbá az Európa Tanács értelmezésében a személyes adatok védelmének megvalósulása egyúttal a magánszféra védelmét is jelenti.

A személyes adatok védelmét illetően egy másik fontos szabályozás az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) 16. Cikke. A Cikk első része megerősíti a jogot a személyes adatok védelmét illetően. A 16. Cikk második paragrafusa pedig az Európai Parlamentet és a Tanácsot bízza meg az adatvédelmi szabályok kialakításával.

Jelenleg a legfontosabb joganyag a személyes adatok védelmét illetően az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK Irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről^{4 5}

⁴ Az EU Alapjogi Karta jogilag kötelező erejű a 2009 decemberében életbe lépő Lisszaboni Szerződés óta (Lásd az Európai Unióról szóló szerződés 6. Cikk (1) bekezdését. Az EU Alapjogi Karta a Parlament, a Tanács és a Bizottság által 2000. december 7-én Nizza-ban lett kidolgozva. 2007. december 12-én a Parlament, a Tanács és a Bizottság ünnepélyesen kihirdette az átdolgozott változatot.

⁵ Részletesebben lásd: Gloria González Fuster (2014), *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Springer, Dordrecht.

és az ilyen adatok szabad áramlásáról⁶ Ez az Irányelv körvonalazza az általános alkalmazandó keretrendszer, melyhez hozzájárulnak még az EU másodlagos jogforrásai is, ilyen az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK Irányelve (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről ("Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv").⁷

Az Adatvédelmi Irányelv elvei *'tartalmat adnak és kiegészítik'*⁸ az Európa Tanács személyes adatok gépi felhasználása során az egyének védelméről szóló, 1981. január 28-i 108. számú Egyezményét, melyhez valamennyi tagország csatlakozott.

Az Európa Tanács szintjén a legfontosabb szabály az EJEE korábban említett 8. Cikke, mely mindenkinek garantálja a magánélet tiszteletben tartásához való jogát. Az elmúlt években az Emberi Jogok Európai Bírósága szilárd ítélkezési gyakorlatot alakított ki ezen a területen, biztosítékokat beépítve az egyénekről szóló információk kezelésének folyamatába és közvetlenül visszaalva a 108-as Egyezményre.

Minden uniós tagállam tagja az Európa Tanácsnak, tiszteletben kell tartaniuk az EJEE 8. Cikkelyét és az EU Alapjogi Kartája alapján be kell építeniük az adatvédelmi jogelveket saját nemzeti jogukba, a 2002/58/EK Irányelvet és a 95/46/EK Irányelvet egyaránt.

A 95/46/EK Irányelvet alkalmazni kell a személyes adatok feldolgozása során azonosított vagy beazonosítható természetes személyekkel kapcsolatos esetekre,¹⁰ tehát a gyermekek esetére is. Azonban ezen belül semmilyen külön szabály nem foglalkozik a kiskorúakkal. Néhány tagállam ugyanakkor kidolgozott olyan nemzeti szabályokat, melyek kifejezetten a gyermekek személyes adatainak védelmével kapcsolatosak, például a hozzájárulás különleges feltételeivel kapcsolatban (ezen a téren nagy különbségek lehetnek a gyermek életkorának tekintetében a szülői nyilatkozatokkal kapcsolatban).

1.2. Az Európai Általános Adatvédelmi Rendelet tervezete

2012-ben az Európai Bizottság felülvizsgálta az uniós adatvédelmi joganyagokat és készített egy jogalkotási csomagot, mely az Általános Adatvédelmi Rendelet megalkotását is tartalmazta,¹¹ erről a tárgyalások jelenleg is folynak.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK Irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, Európai Unió Hivatalos Lapja, L281, 23.11.1995, pp. 31-50.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK Irányelve (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről Európai Unió Hivatalos Lapja L201, 31.07.2002, pp. 37-47. Az Európai Parlament és a Tanács 2009/136/EK irányelve (2009. november 25.) az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22/EK irányelv, az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló 2002/58/EK irányelv és a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről szóló 2006/2004/EK rendelet módosításáról, Európai Unió Hivatalos Lapja L337, 18.12.2009, pp. 11-36.

⁸ A 95/46/EK Irányelv módosítása

⁹ Strasbourg, 28.1.1981.

¹⁰ 95/46/EK Irányelv 2. cikk (a)

¹¹ Európai Bizottság (2012), *Az Európai Parlament és a Tanács rendeletre irányuló javaslata az egyének védelméről, tekintettel a személyes adatok feldolgozása és a szabad mozgás során keletkező adatokat (általános adatvédelmi rendelet)*, COM(2012) 11 final, Brussels, 25.1.2012.

A javasolt Rendelet kifejezett célja, hogy felváltsa a 95/46/EK Irányelvet, megerősítve a joganyag harmonizációját az EU-ban.

Az Európai Bizottság kifejezetten gyermekekre vonatkozó adatvédelmi szabályokat is beépített a Rendeletbe.¹² A preambulum szerint *‘A gyermekek személyes adatai különös védelmet érdemelnek, mivel ők kevésbé lehetnek tisztában a személyes adatok kezelésével összefüggő kockázatokkal, következményeivel és az ahhoz kapcsolódó garanciákkal és jogosultságokkal’*.¹³ Ezt követően hozzáteszi, hogy annak megállapításához, hogy ki minősül gyermeknek, az ENSZ gyermekek jogairól szóló egyezményt kell alapul venni.¹⁴, vagyis *‘gyermek az, aki a 18. életévét még nem töltötte be’*.

A fő rendelkezés a gyermekek adatainak védelmét illetően a 8. Cikk, melynek címe *‘A gyermek hozzájárulására vonatkozó feltételek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások vonatkozásában’*. A Cikk (1) bekezdése értelmében *‘A 13. életévét be nem töltött gyermek esetén, a gyermekek személyes adatainak kezelése csak akkor és olyan mértékben jogszerű, ha a hozzájárulást a gyermek feletti szülői felügyeletet gyakorló adta meg, illetve engedélyezte.’*

Hangsúlyozni kell, hogy bár a 8. Cikk a 18 év alatti személyekről szól, a szülői hozzájárulás a 13. életévét be nem töltött kiskorúak esetére vonatkozik. A tervezet szerint az Európai Bizottság különböző jogi aktusok útján azt is megállapíthatja, hogy mely szülői beleegyezés tekinthető majd megfelelőnek.

A gyermekek adatainak fokozott védelme más helyeken is megjelenik a tervezetben. Erre példa a 6. Cikk, mely az adatkezelés jogszerűségét szabályozza, valamint az érintettek jogai esetében a 12. cikkben az átlátható tájékoztatás, kommunikáció és az érintett jogainak gyakorlására vonatkozó^{12 13 14 15 16 17 18}

¹² Egy alapos elemzés a javasolt rendelkezésekről: María Belén Andreu Martínez (2013), *La protección de datos personales de los menores de edad*, Thomson Reuters, (Cizur Menor).

¹³ 38. Preambulum az Általános Adatvédelmi Rendeletből, COM(2012) 11 final, p. 22.

¹⁴ Ua.

¹⁵ Az ENSZ közgyűlés által aláírásra, megerősítésre és csatlakozásra megnyitott 44/25 of 20.11.1989.

¹⁶ 29. Preambulum a javasolt Általános Adatvédelmi Rendeletből, COM(2012) 11 final, p. 22.

¹⁷ COM(2012) 11 final, p. 45.

¹⁸ 38. Preambulum a javasolt Általános Adatvédelmi Rendeletből.

intézkedések esetében.¹⁹ Ilyen az adatvédelmi hatásvizsgálattal foglalkozó 35. Cikk, valamint a 40. Cikk a magatartási kódexről, mely szerint az adatkezelő és adatfeldolgozó egyesületek és szervezetek magatartási kódexeket dolgozhatnak ki a gyermekek tájékoztatása és védelme, valamint a szülői felügyelet gyakorlójától származó hozzájárulás kikérésének módjaival kapcsolatban.

A Rendelet egyik célja, hogy tovább egységesítse az uniós adatvédelmi hatóságok feladatait és részletesen előírja, hogy a nemzeti adatvédelmi hatóság, mint felügyeleti hatóság *‘elősegíti a nyilvánosság figyelmének felkeltését és az ismeretek terjesztését a személyes adatok kezelésével összefüggő kockázatok, szabályok, garanciák és jogok vonatkozásában.*^{20 21} továbbá *‘különös figyelmet fordít a kifejezetten gyermekekre irányuló tevékenységekre’*, mely egy igen fontos szabály az ARCADES projekt esetében.

Az új Rendelet utal rá, hogy kapcsolat van a törléshez (‘elfeledtetéshez’) való jog és a gyermekek védelméhez való jog között a 17. Cikkben. A preambulum (65) bekezdése szerint *‘az érintett jogosult különösen arra, hogy személyes adatait töröljék és a továbbiakban ne kezeljék, ha a személyes adatok gyűjtése vagy más módon való kezelése az adatkezelés eredeti céljaival összefüggésben már nincs szükség, vagy ha az érintettek visszavonták az adatok kezeléshez adott hozzájárulásukat, vagy ha személyes adataik kezelése egyéb szempontból nem felel meg e rendeletnek. Ez a jog különösen akkor lényeges, ha az érintett gyermekként adta meg hozzájárulását, amikor még nem volt teljesen tisztában az adatkezelés kockázataival, később pedig el akarja távolítani a szóban forgó személyes adatokat, különösen az internetről.*²¹ A koherencia e szabály és a 8. Cikk között vitatható, mert, az egyik szabály tiltja a gyermek önálló hozzájárulását, míg a másik szabály értelmében az elfeledtetéshez való különösen erős jog a gyermek által önállóan megadott hozzájárulásra vonatkozik.²² A jogi dilemma úgy oldható fel, hogy a 17. Cikk a 16. életévüket betöltött gyermekek által megadott hozzájárulásra reflektál (azaz lehetséges az önálló hozzájárulás megadása 18. életévet be nem töltött kor esetén is).

A javaslat benyújtása után az Európai Unió Bírósága megerősítette, hogy a keresőmotoros szolgáltatások esetén személyek bizonyos adatai találati listán való megjelenítésének letiltása lehetségessé vált.²³ A Bíróság ezt a jogot ugyan nem az elfeledtetés jogához kapcsolva mondta ki, azonban az e témakörben benyújtott előzetes döntéshozatali eljárás eredményezte a Bíróság döntését.

A Rendelet tervezet ugyan nem biztos, hogy az Európai Bizottság javaslata alapján kerül majd elfogadásra, azonban az ARCADES projekt keretén belül nagy érdeklődés övezi,

¹⁹ Lásd a 46. Preambulumot a javasolt Általános Adatvédelmi Rendeletből: *‘Az átláthatóság elve megköveteli, hogy a nyilvánosságnak vagy az érintettek nyújtott tájékoztatás tömör, könnyen hozzáférhető és könnyen érthető legyen, valamint hogy azt a világos és közérthető nyelven fogalmazzák meg, illetve – ezen túlmenően – szükség esetén vizuálisan is megjelenítsék. Az ilyen tájékoztatás nyújtható elektronikus formátumban is, így például a nyilvánosságnak szánt tájékoztatás közölhető valamely honlapon keresztül. Ez különösen olyan helyzetekben lehet fontos, amikor a szereplők nagy száma és a gyakorlat technológiai összetettsége megnehezíti az érintett számára annak megismerését és megértését, hogy gyűjtenek-e róla személyes adatokat, és ha igen, ki és milyen célból, ilyen például az online reklámozás esete. Mivel a gyermekek különös védelmet igényelnek, a kifejezetten gyermekekre vonatkozó adatkezelés vonatkozásában mindeninformációt és kommunikációt olyan világos és közérthető nyelven kell megfogalmazni, amelyet a gyermek könnyen megért.’²*

²¹ COM(2012) 11 final, p. 25.

²² A koncepcionális gyengéseket az adatvédelmi szabályozás keretén belül lásd: Gloria González Fuster (2014), ‘How Uninformed is the Average Data Subject? A Quest for Benchmarks in EU Personal Data Protection’ *IDP Revista de Internet, Derecho y Política*, N° 19, November 2014, p. 98.

²³ A Bíróság 2014. május 13-án hozott ítélete a *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González* ügyben, C-131/12.

Hiszen a gyermekek 'különös védelmet' hangsúlyozza és ez szigorúbb rendelkezéseket jelent, emellett - az ENSZ gyermekek jogairól szóló egyezményre tekintettel - a tervezet megteremti a kapcsolatot a gyermekek jogainak védelme és az adatvédelem jogterülete között.

1.3. A gyermekek jogai

Az ENSZ 1989-es gyermekek jogairól szóló egyezménye kapcsolatot teremtett a magánélet védelme és a gyermekek jogainak védelme között. Az egyezmény 16. Cikke szerint *'A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen a gyermeket megilleti a törvény védelme.'*

Azonban nem kizárólag ezek a szabályok lehetnek fontosak a téma oktatása során. Az egyezmény elvi szinten kiemeli a gyermek érdekének és a véleményének tiszteletben tartását. Ez alapján a gyermekekkel való foglalkozás során a gyermek érdeke a legfontosabb, mely felette áll a felnőtt érdekének – ugyanakkor nincs egyértelmű konszenzus arról, hogy a gyermeknek mi a legfőbb érdeke az egyes élethelyzetekben, azonban fontos, hogy minden esetben kifejezhesse véleményét.

E két alapelvet az EU Alapjogi Chartája szintén kimondja. A Charta 24. Cikk (1) bekezdése értelmében *'a gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik'*, valamint *'az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.'* Továbbá, a 24. Cikk (2) bekezdése szerint *'a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.'*

1.4. A magánszféra és a személyes adatok védelmének kultúrája

A magánélet- és a személyes adatok védelméről leírt jogi normákat keretbe foglalva kell értelmezni, vagyis fontos, hogy a rendelkezésre álló információkat az emberek miként érzékelik, milyen a tudásuk és hogy ténylegesen élnek-e jogaikkal, betartják-e kötelezettségeiket.

E célra 'a magánszféra- és a személyes adatok védelmének kultúrája' fogalom meglehetősen alkalmas.²⁴ Ez a fogalom hangsúlyozza, hogy az egyének kapcsolata a magánélet és a személyes adatok védelmével különböző dimenziókban létezik. Ezek az alábbiak lehetnek: a kognitív dimenzió (az embereknek milyen ismereteik vannak a tárgyban), a szemléleti dimenzió (ezt hogyan élik meg és milyen érzelmeket tanúsítanak), valamint a viselkedési dimenzió (milyen a valós gyakorlat, vagyis az emberek mit tesznek, és mit nem tesznek meg).

Ez a három dimenzió összefonódva hat egymásra. Például úgy, hogy megváltoztatják az egyén tudásszintjét a magánélet és a személyes adatok védelme tekintetében

²⁴ Ebben a kontextusban lás: José Félix Muñoz Soro and Daniel Oliver-Lalana (2012), *Derecho y cultura de protección de datos: Un estudio sobre la privacidad en Aragón*, Dykinson, Madrid.

és megváltoztathatják az egyén hozzáállását is e témakörhöz, amihez természetesen az is hozzájárul, hogy az egyén milyen képet alkot magában a témáról jelenleg.

Mindent összevetve, annak érdekében, hogy megerősítsük a magánélet- és a személyes adatok védelmének fontosságát az egyénben, nem elég csak több információt nyújtani. Arra is szükség van, hogy megváltoztassuk az emberek hozzáállását e kérdésekhez, és arra ösztönözzük őket, hogy tegyenek konkrét intézkedéseket adataik védelme érdekében. Ezzel összhangban az, ARCADES projekt arra törekszik, hogy az oktatási tartalommal hozzájáruljon a tájékozott és felelős hozzáállás kialakításában a személyes adatok és a magánélet védelme tekintetében.

1.5. A kulcskérdések gyűjteménye

A fenti jogforrások elemzése és egy sokrétű adatvédelmi kultúra kialakításának alapján körvonalazódik, hogy mely témákról, főbb pontokról kell a diákoknak beszélni. Az átadandó ismereteket nem kell leszűkíteni kizárólag az őket érintő esetekre, hanem érdemes tisztázni általános, a társadalomban lényeges egyéb magánszférát érintő kérdéseket is. Emellett fontos, hogy konkrét iránymutatással is szolgáljunk.

Az alábbi táblázat megmutatja, hogy az adott jogi kereteken belül melyek a kulcspontok:

Kulcspontok	Jogforrás
Jogod van a magánéleted általános védelméhez	EU Alapjogi Karta 7. Cikk, EJE 8. Cikk
Jogod van a személyes adataid védelméhez	EU Alapjogi Karta 8. Cikk
Az adatvédelem az online és az offline	EU Alapjogi Karta 8. Cikk , 95/46/EK Irányelv 3. Cikk (1)
A magánszféra- és a személyes adatok védelmének joga alapvető jog	EU Alapjogi Karta 7-8. Cikk
Személyes adat pl. a telefonszámod, a neved és a fénykép	95/46/EK Irányelv 2. Cikk (a)
Jogod van tudni, ki gyűjti és használja fel adataidat	95/46/EK Irányelv 10-11. Cikk
Jogod van tudni, mások mely adataiddal rendelkeznek	95/46/EK Irányelv 12. Cikk
Jogod van a hibás adatok helyesbítését kérni	95/46/EK Irányelv 12. Cikk
Jogod van megtiltani bizonyos adatok felhasználását	95/46/EK Irányelv 14. Cikk
A megadott adataidat csak az általad engedélyezett célra használhatják fel	95/46/EK Irányelv 6. Cikk (1)b
Mások adatait a beleegyezésük nélkül nem oszthatod meg mással	95/46/EK Irányelv 7. Cikk (a)
Az egészségügyi adataid, a szexuális életedről, faji hovatartozásodról és vallási meggyőződésedről szóló adataid különleges védelmet igényelnek	95/46/EK Irányelv 8. Cikk (1)
Keresőmotoros internetes szolgáltatások esetén kérheted, hogy bizonyos adataid a nevedre történő keresés során ne jelenjenek meg az találatok között	EUB, C-131/12 sz. ügy

megfelelő mértékben figyelembe kell venni

Kétség esetén megkeresheted az adatvédelmi hatóságot, vagy igénybe vehetsz felnőtt segítséget Art. 28 of Directive 95/46/EC

1 Rész – Európai Unió magánszféra és személyes adatok védelme gyermekek részére

2. Általános háttér

Ez a rész feltérképezi a magánszféra és személyes adatok védelmének iskolai oktatásának helyzetét az Unióban.

Bár a jelentés uniós kezdeményezésre készült, a magánszférával és adatvédelemmel kapcsolatos, gyermeki tudatosság erősítése Európán túli területeken is relevanciával bír. Az USA volt például az első ország, amelyik a gyermekek online magánszféráját védelem alá helyezte a gyermekek személyiségi jogainak online védelmére vonatkozó, 1998-ban elfogadott törvénnyel (COPPA)²⁵. A törvény hatálya azon internetes oldalakra terjed ki, amelyek 13 éven aluli gyermekek adatait gyűjti. Az Amerikai Szövetségi Kereskedelmi Bizottság (FTC) üzemelteti a biztonságos internethasználatról szóló Online OnGuard weboldalt²⁶ valamint az Admongo weboldalt²⁷ is, mely a 8-12 éves gyermekeket tájékoztatja a reklámokkal kapcsolatban.

Kiemelendő még a kanadai adatvédelmi biztos hivatalának ifjúsági részlege által készített, tanároknak és szülőknek szóló, prezentációkkal gazdagított tájékoztató oldala.²⁹

Mexikóban az Instituto Federal de Acceso a la Información y Protección de Datos (IFAI) a Kanadai Nemzetközi Fejlesztési Ügynökséggel együttműködve a Montevideo Memorandum-ban közzétette a szociális média személyes adatok védelmével kapcsolatos ajánlásait.³⁰ Az IFAI has szintén üzemeltet egy gyermekeknek szóló honlapot, a *Clic seguro*-t.³¹

2.1. Az Európa Tanács

Az Európa Tanács működése során a gyermekek magánélete- és személyes adatainak védelme, valamint ezek iskolai oktatása egyaránt felszínre kerül.

2.1.1. Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel

Az Európa Tanács számos, gyermekekkel kapcsolatos stratégiát dolgozott ki. 2006-ban elindította az 'Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel' elnevezésű programot, és a 2012-15-ös gyermekjogi stratégiájának célja, hogy segítse az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény végrehajtását Európában.

²⁵ A gyermekek magánszférájának online védelme 1998, 5 U.S. C. 6501-6505.

²⁶ <https://www.onguardonline.gov/>.

²⁷ <http://www.admongo.gov>.

²⁸ <https://www.bee-secure.lu>.

²⁹ https://www.priv.gc.ca/youth-jeunes/index_e.asp.

³⁰ Carlos G. Gregorio and Lina Ornelas (eds.) (2011), *Protección de datos personales en las Redes Sociales Digitales: en particular de niños y adolescents*, Instituto Federal de Acceso a la Información y Protección de Datos Instituto de Investigación para la Justicia.

³¹ <http://clicseguro.sep.gob.mx/>.

Úgy tűnik azonban, hogy a magánélet és a személyes adatok védelme csak korlátozott mértékben profitált ezekből. Az Európa Tanács stratégiai programja, az *‘Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel’* elmulasztotta, hogy hatékony kezdeményezésnek bizonyuljon *‘olyan lényeges kérdések tekintetében, mint a gyermekek és az Internet kapcsolata, és a modern kommunikációs technológiák alkalmazása a magánszférájuk és a személyes adataik védelme érdekében’*³²

2.1.2. Az emberi jogok oktatása

Az Európa Tanács aktívan ösztönözte az emberi jogok oktatását kapcsolódó anyagok támogatásával. Fontos partnere a többi, emberi jogokkal foglalkozó szervezetnek, mint pl. az ENSZ-nek és az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének (UNESCO).³³

2000-ben az EJEB 50. évfordulója alkalmából az Európa Tanács Sport és Ifjúsági Program vezetőjének Emberi Jogi Képzés Ifjúsági Programja elindította a COMPASS-t³⁴, hogy fejlesszék az emberi jogi ismereteket, készségeket és attitűdöket. A COMPASS (magyarul: KOMPASZ) egyik lényeges témája a gyermekek jogai. Ehhez kapcsolódik, hogy a gyermekek is ki vannak téve az internethasználat kockázatainak, és ez megköveteli, hogy lépéseket tegyünk annak érdekében, hogy a veszélyes vagy illegális tartalmak kiszűrhetőek legyenek a gyermek és szülő közreműködésével.³⁵

A COMPASZ-t a COMPASITO³⁶ (magyarul: KISKOMPASZ) kísérte, mely a 6-13 éves korosztály emberi jogi oktatásának kézikönyve. Az egyik fő téma a COMPASITO-ban a ‘Média és az Internet’, hangsúlyozva, hogy az interaktív média - a televízió vagy az internet - *‘további veszélyeket rejt a gyermekek számára’* mert *‘a gyermekek olyan adatokat is közzétehetnek, melyek alkalmasak marketing célokra vagy lehetőséget adnak az online ragadozóknak’*.³⁷ A COMPASITO arra is felhívja a figyelmet, hogy a gyermekek olykor a ‘felügyelet nélküli online környezetet’ használják ki ahhoz, hogy durva szövegeket és képeket küldjenek más gyermekek részére, így az anonimitás miatt az internetes zaklatás különösen veszélyes lehet.³⁸

2007-ben jelent meg az Európa Tanács ‘Internetes műveltség kézikönyve’ című kiadványa,³⁹ mely a harmadik kiadásnál jár. E kézikönyv iránymutatást ad a tanároknak, szülőknek és a gyermekeknek az internettel és az online magánszféra védelmével kapcsolatban. ‘Tény-oldalakkól’ áll össze, így a 15. oldal a ‘Magánszféra’ címet viseli, melyet úgy határoz meg, mint *‘az ellenőrzés azon foka, melyet a személy gyakorol a személyes információkhoz való hozzáférés során’*. A Tény-oldal figyelmeztet, hogy a magánszféra eltűnőben van és a fiatalokat hibáztatja ezért:^{32 33 34 35 36 37 38 39}

³² Európa Tanács (2014), *Growing with children’s rights: A Conference on the implementation of the Council of Europe Strategy for the Rights of the Child 2012-2015, Update on the implementation of the Council of Europe Strategy on the Rights of the Child for 2012-2015 Information document, Hotel Excelsior, Dubrovnik, Croatia, 27-28 March 2014.*

³³ A témában bővebben lásd: Patricia Hladschik and Dorothea Steurer (2012), ‘Human Rights Education - Know Your Rights!’ in Manfred Nowak, Karolina M. Januszewski and Tina Hofstätter (eds.) *All Human Rights for All: Vienna Manual on Human Rights*, Intersentia, Vienna/Graz, pp. 606612.

³⁴ <http://www.eycb.coe.int/compass>.

³⁵ 5. Fejezet ‘Background Information on the Global Themes’, Section 5.1 ‘Children’ of COMPASS.

³⁶ <http://www.eycb.coe.int/compasito/>.

³⁷ 5. Fejezet ‘Themes’, 9. szekció ‘Média és az Internet’ COMPASITO.

³⁸ Ua.

³⁹ <http://www.coe.int/t/dghl/StandardSetting/InternetLiteracy/InternetLiteracyHandbook3EN.asp>.

‘Az adatvédelmet egyre inkább aláássa a gyorsaság és a könnyedség, amellyel a fiatalok közzéteszik a digitális képeket, videókat az Interneten. A Web 2.0 alkalmazások, a kamera és az MMS szolgáltatások, mobil telefonok segítségével teszik ezt. Egy egyszerű szabály fiataloknak: soha ne tégy közzé olyat, amit nem szeretnél, hogy a tanárod vagy a szüleid lássanak!’⁴⁰

A 15-ös ‘Tény-oldal’ iskolai tanórán feldolgozandó témákat, feladatokat javasol, így pl. a magánszféra fontosságáról szóló beszélgetést az osztállyal,⁴¹ erős jelszavak létrehozását, a különböző weboldalak adatkezelési tájékoztatóinak összehasonlítását.

Az Európa Tanács is támogatta ‘*A Through the Wild Web Woods*’ elnevezésű, immár több, mint 20 nyelvre lefordított játék megalkotását⁴² mely alapvető internet használati szabályokat oktat 7-10 éves gyerekeknek.

2.2. Az Európai Unió

A magánélet és a személyes adatok védelme különböző szakpolitikai területek kereszteződésében szerepel az EU-ban. Néhány EU-intézmény kötelezettségvállalásai e tekintetben közvetlenül az Alapjogi Kartából fakadnak.

2.2.1. Az EU Alapjogi Karta, a magánszféra és a személyes adatok védelmének népszerűsítése

Mivel a magánszféra és a személyes adatok védelméhez való jog egyaránt szerepel az EU Alapjogi Kartájában, ez az uniós intézmények ez irányú kötelezettségvállalását is meghatározza.

Az Európai Biztosság 2010-es stratégiája kiemelte, hogy az EU Alapjogi Kartájának⁴³ hatékony végrehajtása során egyik cél az uniós állampolgárok alapvető jogok védelmével kapcsolatos tudatosságának javítása.⁴⁴ Az Európai Bizottság hangsúlyozta, különösen fontos a gyermekek, fiatalok tájékoztatása a jogorvoslati eszközökkel és jogokkal kapcsolatban, hiszen ők általában nem tudják, hogyan védjék meg a jogaikat és hová forduljanak a problémájukkal.⁴⁵

A felmérések azt mutatják, hogy a tagállamokban a személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályokkal kapcsolatos tudás korlátozott. A 2011-es Eurobarométer-felmérés szerint az európaiak többsége még nem hallott a nemzeti adatvédelmi hatóságokról.⁴⁶ 2014-ben az Alapjogi Ügynökség (FRA) közzétette az adatvédelmi jogorvoslatokkal kapcsolatos tanulmány során megállapított eredményeit, amely során arra a következtetésre jutott, hogy a lakosságnak többet kellene tudni a lehetséges adatvédelmi jogsértésekről, a jogorvoslati és támogatási lehetőségekről.⁴⁷

⁴⁰ #15 Tény-oldal az Internetes Műveltség Kézikönyvéből (harmadik kiadás).

⁴¹ ‘Hozzon létre egy alaptudást a magánszféráról az osztályán belül. Határozza meg a beszélgetés technikai és szociális aspektusát a beszélgetéshez.’ (Ugyanott.).

⁴² <http://www.wildwebwoods.org/>.

⁴³ Európai Bizottság (2010), *Communication from the Commission: ‘Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union’*, COM(2010) 573 final, Brussels, 19.10.2010.

⁴⁴ Uo., p. 10.

⁴⁵ Uo., p. 11.

⁴⁶ TNS Opinion & Social (2011), *Special Eurobarometer 359: Az adatvédelem és az elektronikus identitással kapcsolatos attitűdök az EU-ban*, Európai Bizottság, p. 174.

⁴⁷ EU Fundamental Rights Agency (2014), *Access to data protection remedies in EU Member States*, Vienna, p. 8.

2.2.2. A gyermekek jogainak elősegítése

A 2009-es Lisszaboni Szerződés egyik célja a gyermekek jogainak támogatása. Az Európai Bizottság Igazságügyi Főigazgatósága a gyermekjogi koordinátor a Bizottság ilyen témájú ügyeivel kapcsolatban.

A 2011-es gyermekjogi programjával kapcsolatos közleményében a Bizottság kifejtette,⁴ hogy minden uniós akció elkötelezett az EU Alapjogi Kartája és az ENSZ gyermekjogi egyezményében foglaltak iránt. Ennek szellemében felállított egy gyermekbarát szekciót az EU honlapján - a Gyermekbarát Online-t -,^{48 49} és elindította az európai honlapot a gyermekek jogairól.⁵⁰

Az EU 2011-es *Gyermekek jogairól szóló tervezet* szintén kimondta, hogy a Bizottság 'célja a gyermekek magas szintű online védelmének elérése, ideértve a személyes adataikat is', kifejezetten utalva az EU adatvédelmi jogi kereteinek felülvizsgálatára és azokra a törekvésekre, melyeket a Bizottságos Internet Program koordinál a gyermekek védelme érdekében.

2.2.3. A Gyermekbarát Internet Európai Stratégiája

2012-ben a Bizottság megjelentette a Gyermekbarát Internet Európai Stratégiájáról szóló bizottsági közleményét,^{51 52 53 54 55} ami négy fő "pillért" említ: minőségi online tartalom létrehozásának elősegítése a fiatalok számára; tudatosítás és felhatalmazás fokozása; online biztonságos környezet; küzdelem a gyermekek szexuális zaklatása és szexuális kihasználása ellen.⁵²

A 'tudatosítás és felhatalmazás fokozása' pillérhez a Bizottság hozzáfűzte, hogy 'a szülőknek, nevelőknek, tanároknak tisztában kell lenniük a gyermekeket érintő online kockázatokkal és megfelelő stratégiát kell kidolgozniuk az ilyen kockázatok mérséklésére vagy megoldására'.⁵³ A stratégia arra is rámutatott, hogy a digitális médiaműveltség valamint készségek elengedhetetlenek az internet használata során, valamint "szükséges az online biztonsági oktatást korai gyermekkorban elkezdeni."⁵⁴ Megfigyelhető, hogy az online biztonság, mint téma több, mint 20 oktatási rendszer esetében szerepel Európában Szerepel a tananyagban, így az Európai Bizottság megállapította, hogy "az iskolák a legalkalmasabbak a gyermekek többségének tanításához, kortól, jövedelemtől vagy családi háttértől függetlenül, valamint más kulcsfontosságú szereplők, pl. tanárok és szülők oktatásának is ez a legjobb módja."⁵⁵

A Stratégia szerint 2013-ra a Tagállamoknak fokozniuk kell az online biztonság tanítását az iskolákban,

⁴⁸ Európai Bizottság (2011), *Az Európai Bizottság Közleménye a Tanácsnak, a Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának 'An EU Agenda for the Rights of the Child'*, COM/2011/0060 final, Brussels, 15.2.2011.

⁴⁹ <http://europa.eu/kids-corner/>.

⁵⁰ <http://ec.europa.eu/0-18/>.

⁵¹ European Commission (2012), *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions 'European Strategy for a Better Internet for Children'*, COM(2012) 196 final, Brussels, 2.5.2012.

⁵² Uo, p. 2.

⁵³ Uo., p. 8.

⁵⁴ Ua.

⁵⁵ Ua.

az erre irányuló képzést fejleszteni kell, valamint támogatni szükséges a köz- és magánszféra közötti partnerséget ahhoz, hogy elérjék ezeket a célokat. Az iparnak a maga részéről vállalnia kell az ehhez kapcsolódó PPP-fejlesztésének támogatását, az interaktív eszközök és platformok, oktatási és ismeretterjesztő anyagok tanárok és a gyerekek részére történő biztosítását a meglévő kezdeményezések tükrében.⁵⁶ Az Európai Bizottság különösen elkötelezett támogatója a jó gyakorlatok cseréjének a tagállamok között a következő területeken: formális és informális oktatás az online biztonsággal kapcsolatban, releváns oktatási tartalmak létrehozása, köz- és magánszféra közötti partnerségek a gyermekek, szülők, tanárok és nevelők megszólítására,

A 'biztonságos online környezet létrehozása' pilléren belül, a *Gyermekbarát Internet Európai Stratégiája* kifejezetten utal az EU személyes adatok védelmével kapcsolatos joganyag felülvizsgálatára, a Bizottság Általános Adatvédelmi Rendelettel kapcsolatos gyermekek privacy-barát javaslataira és az 'elfeledtetéshez való jog' (törléshez való jog) bevezetésére.

A *Gyermekbarát Internet Európai Stratégiája* az 1999-es Biztonságos Internet Program,⁵⁷ elnevezésű programot követi, melyen belül található az INHOPE⁵⁸ valamint az Insafe hálózat is.

Az Insafe 2006-ban alakult, és magába foglal több, mint 30 nemzeti tudatosító központot, az EU tagállamain kívül Izlandban, Norvégiában, Oroszországban és Szerbiában is. E központokra bízzák a figyelemfelkeltő és oktatási kampányokat és egy segélyvonal fenntartását. Az Insafe együttműködési hálózat célja, hogy képessé tegye a gyermekeket és a fiatalokat arra, hogy biztonságos és hatékony módon tudják használni az internetet, valamint más online és mobil technológiákat. Az Insafe hálózat végül elindította kampányát a Biztonságos Internet Napja megünneplésére. Az évente megrendezésre kerülő eseményt eredetileg az Európai Bizottság kezdeményezte és jelenleg több, mint 100 országban ünneplik világszerte, az Európa Tanács pedig szintén támogatja.

Az Insafe-et az European Schoolnet irányítja⁵⁹ ami egy non-profit szervezet és több mint 30 ország oktatási minisztériummal működik együtt. A European Schoolnet bevezette az eSafety Label-t is⁶⁰ ami egy internetes biztonsági tanúsítvány azért, hogy az európai iskolák magas szintű sztuđerdeket fejleszthessenek és tarthassanak fenn. A szolgáltatások közé tartoznak: akkreditációs rendszer, önértékelés, személyre szabott cselekvési terv, források és útmutatók és egy online közösség.

Az EU támogatása az EU Kids Online⁶¹ multinacionális kutató hálózatra kiterjedt, melynek célja, hogy erősítsék a gyermekek tudását az online lehetőségekkel, a veszélyekkel és kockázatokkal kapcsolatban.

2.2.4. Egyéb Uniós politikák

Az uniós akciók egyéb területei is kapcsolódhatnak a magánélet- és a személyes adatok védelmének iskolai oktatásához.

⁵⁶ Az illusztrációhoz a *Teach Today* került felhasználásra.

<http://www.teachtoday.de/en/140 Home.htm>.

⁵⁷ <http://www.saferinternet.org/>. Megállapítandó, hogy az átmenet a két program között folyamatban van, így a nevek összezsúszhatnak.

⁵⁸ <http://www.inhope.org/gns/home.aspx>. Ez együttműködési hálózat 51 forródrót kapcsol össze 45 országban világszerte, egyrészt az illegális online tartalmak ellen, másrészt, hogy kiszorítsák a gyermekekkel szembeni szexuális visszaéléseket az Internetről.

⁵⁹ <http://www.eun.org/home>.

⁶⁰ <http://www.esafetylabel.eu>.

⁶¹ <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>.

A Macedón Köztársaság személyes adatok védelméért felelős igazgatósága, a DZLP például 2013 és 2014 márciusa között kifejlesztette azt a fenntartható rendszert, ami alapján folyamatos alap- és középfokú oktatást nyújtanak a személyes adatok védelméről, mindezt az EU Macedóniának biztosított támogatás során megvalósuló projekt keretein belül. Ennek keretében 2014-ben megrendezték az 'Adatvédelem Napja' elnevezésű programot, mely egy gyermekeknek szóló verseny volt 'Gyermekként is megillet a magánélet' címmel. Az adatvédelmi hatóság megkereste a macedón oktatásért felelős minisztert azzal a céllal, hogy tervezzenek egységes módszertanon alapuló alap- és középfokú oktatást a macedón iskolákban a magánélet és a személyes adatok védelméről, ⁶² a projekt keretein belül az oktatási anyag meg is született. ^{63 64 65 66 67 68 69}

2.3. Nemzetközi együttműködés az adatvédelmi hatóságok között

Más nemzetközi kezdeményezés is indult az adatvédelmi hatóságok közötti koordináció és együttműködés érdekében.

2009-ben az első Euro- Ibero-Amerikai Adatvédelmi Szeminárium egy teljes tematikus területet szentelt a kiskorúak védelmének, beépítve egy olyan panelt, amely a gyermekek adatvédelmi oktatásának kérdéseit tisztázza. ⁶⁴

2013-ban a 35. varsói Nemzetközi Adatvédelmi Biztosi Konferencia elfogadott egy állásfoglalást *Digitális Oktatás Mindenkinek* címmel. ⁶⁵ A dokumentumot a francia adatvédelmi hatóság (CNIL) készítette el ⁶⁶ és emlékeztetett korábbi, különösen a 2008-ban meghozott, a kanadai adatvédelmi biztos által benyújtott Gyermekek Online Magánszférája című állásfoglalásra. ⁶⁷ Már 2008-ban arra ösztönözte a biztosokat, hogy fejlesszék ki a digitális oktatást, különösen a legfiatalabbaknak, megjegyezve, hogy a gyermekek és a fiatalok gyakran "nincsenek tisztában saját törvényes jogaikkal". ⁶⁸ Támogatta "az oktatás fejlesztésére alapuló online magánszféra állapotainak javítását mind helyi, mind globális szinten", és arra ösztönözte a pedagógusokat, hogy ismerjék fel az adatvédelmi oktatás alapvető fontosságát, valamint, hogy a tanterv állandóan tartalmazza adatvédelmi jellegű tananyagot. ⁶⁹

Varsóban a biztosok megegyeztek a digitális oktatásról szóló közös program elfogadásáról, öt alapelvvel: 1) különleges védelmet kell biztosítani a kiskorúak számára a digitális technológiákkal szemben; 2) az élethosszig tartó tanulásnak ki kell terjednie a digitális technológia oktatására is; 3) meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a digitális technológia lehetőségeit és kockázatait illetően; 4) a bevált gyakorlatokat támogatni kell, és tisztelni kell mások megoldásait, végül 5) a digitális technológia kockázatait és előnyeit kritikusan kell vizsgálni. Az elfogadott közös program célja, hogy

⁶² <http://dzlp.mk/en/node/2194>.

⁶³ Borivoj Kos, Nada Molerovic, and Ljubica Pendaroska (2013), *npupanuK 3a HacmaeHu^u 3a HyHyeawe Ha 3ammumama Ha dmuume ^o^amo^u (3a OCHOBHO H Cpедно Oбpa3oeanue)*, Sustainable System for Continuous Primary and Secondary Education for Principles of Personal Data Protection.

⁶⁴ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 25; lásd továbbá: <http://www.redipd.es/documentacion/areastematicas/menores/index-ides-idphp.php>.

⁶⁵ 35. Nemzetközi Adatvédelmi Biztosi Konferencia, *Resolution on Digitális Oktatás Mindenkinek*, Varsó, 26 September 2013.

⁶⁶ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 14.

⁶⁷ 30. Nemzetközi Adatvédelmi Biztosi Konferencia, *Gyermekek Online Magánszférája*, Strasbourg, 17 October 2008.

⁶⁸ Ua.

⁶⁹ Ua.

folytatódjon a 4 operatív cél elérése: 1) a digitális műveltség részeként a magánszféra védelmének oktatása; 2) az adatvédelem és a magánszféra védelmének oktatóit is képezni kell; 3) a digitális technológiával foglalkozó szakma népszerűsítése; és 4) ajánlások és jó gyakorlatok megfogalmazása az új technológiákkal kapcsolatban az érdeklődő nyilvánosság számára.

Ennek nyomán a Digitális Oktatás Mindenkinek ajánlást alapul véve, a CNIL javaslatot tett egy nemzetközi digitális oktatási munkacsoport létrehozására, mely jelenleg felelős a leírt célkitűzések megvalósításáért.

Az EU szintjén a 29-es Munkacsoport, melyet az EU tagországok adavédelmi hatóságainak munkatársai képviselnek, szintén napirendre tűzte a kiskorúak védelmét. 2009-ben kiadta a *2/2009-es véleményt a gyermekek személyes adatainak védelméről (Általános iránymutatás és az iskolák speciális esete)*,⁷⁰ mely az iskolai időszakot igen jelentősnek minősíti a gyermek életében.⁷¹ A vélemény áttekint olyan fontos alapelveket, mint a korábban említett a 'gyermek legfőbb érdeke' alapelv, megjegyezve, hogy a gyermek képviselőinek mindig ez alapján kell eljárni, azonban a jogi képviselők és a gyermek érdekeinek ütközése esetén a bíróságok, illetve adott esetben a nemzeti adatvédelmi hatóságok jogosultak dönteni.⁷² A dokumentum azt is hangsúlyozza, hogy minden gyermeknek joga van a magánélethez és a személyes adatok védelméhez. Ez a jog a gyermekeket és nem a jogi képviselőiket illeti meg, akik a jogokat csak bizonyos körülmények között gyakorolhatják.⁷³

3. A különböző gyakorlatok

Ez a rész bemutatja a már meglévő uniós iskolai oktatási kezdeményezéseket a magánélet és a személyes adatok védelme témakörben. Először is képet ad a nemzeti tantervek sokféleségéről. Másodsorban a nemzeti gyakorlatok tekintetében bemutat egy tipológiát, mely nem nemzeti profilon, hanem az Európában kifejlesztett különböző tevékenységek és anyagok sajátosságán alapszik.

3.2. Magánszféra- és adatvédelem a hivatalos tananyagban

A magánszféra és a személyes adatok védelme bizonyos tagországokban a hivatalos tananyag részét képezi.

- **Lengyelországban**⁷⁴ a magánélet és a személyes adatok védelme, valamint az ehhez kapcsolódó biztonságos internethasználat oktatása lényeges eleme a nemzeti tantervnek. Az oktatási miniszter rendelete alapján az óvodai és a közoktatási alaptanterv része, ^{70 71 72 73 74}

⁷⁰ 29-es Munkacsoport (2009), *2/2009-es vélemény a gyermekek személyes adatainak védelméről (Általános iránymutatás és az iskolák speciális esete)*, WP 160, 11 February 2009, Brussels. This Opinion was preceded by: Article 29 Working Party (2008), *1/2008 Munkacsoporti Dokumentum*, WP 147, 18 February 2008.

⁷¹ Uo., p. 2.

⁷² Uo., p. 4.

⁷³ Uo., p. 5.

⁷⁴ A részleteket a GIODO biztosította az ARCADES projekt keretén belül (2014. december).

hogyan az óvodások is tudják, minden személyt azonos jogok illetnek meg, és a diákoknál ki kell alakítani a hatékony és felelős viselkedési formákat a modern világban. Az informatikai órákon a 3. osztályban a 8-9 éves diákok ismerjék az internet és a számítógép használatával járó kockázatokat, az általános iskolai 4-6. osztályosok (9-11 évesek) körében pedig tudatosítani kell, hogy a számítógép és az internet használata során tiszteletben kell tartani mások magánszféráját. A középiskolás diákoknak (12-15, valamint 16-19 évesek) hatékonyan kell már használni a modern információs és kommunikációs technológiákat. A középiskolában megtanítták nekik, hogy mik az alapvető emberi jogok, később pedig fel kell tudniuk ismerni ezeket, észrevenni azok megsértését és tisztában kell lenniük azzal, hogy hogyan kell megvédeni őket. Ezen tananyagok a 'Civic Education' nevű kurzus részei. A középiskolai számítástechnikai órákon a tanulók részletes ismereteket szereznek az információ feldolgozás társadalmi hatásairól és az ehhez kapcsolódó jogi normákról.

- **Szlovéniában**⁷⁵ a magánélet és az intimitás tiszteletben tartása már az óvodai tananyagban is szerepel. Az adatvédelem pedig az általános iskolai tananyagban is megjelenik. A tananyag az Állampolgári Ismeretek és Etika⁷⁶ tárgy keretein belül kerül oktatásra, ahol a diákok megismerik a magánszférához való jogot és 'A modern társadalom problémáit', és opcionálisan számítástechnikai órát⁷⁷ vagy médiaismereteket választhatnak. A számítástechnikai órán a gyermekekkel megismertetik az adatvédelem fontosságát. A médiaismeretek órán az újságírók szemszögéből vizsgálják meg a személyes adatok tiszteletben tartásának kérdését. A gimnáziumokban a földrajz tantárgy tanterve magában foglalja a digitális kompetenciák oktatását is, beleértve a magánélet védelmét és a kulturális különbségek tiszteletben tartását, valamint annak fejlesztését, hogy lehet tiszteletben tartani ezen értékeket valamint mások magánéletét. A szociológia tanterv témái többek között szerepel az információs tudomány és a technológia fejlődésének magánszférára, az adatvédelemre és az emberi jogok érvényesülésére gyakorolt hatása. Az informatika tanterv kitér társadalmi szempontokra is, a diákoknak ismertetni és értékelnit kell ezeket a biztonság, az adatvédelem a magánélet szempontjából.
- **Magyarországon**⁷⁸ a személyes adatok védelme nem jelenik meg önálló tárgyként a nemzeti alaptantervben, de be kell építeni az informatikai és a médiatudományok tantervébe, valamint adatvédelmi kérdések is felszínre kerülnek a történelemmel, a szociális és állampolgári kérdésekkel foglalkozó tantárgyakban, továbbá a vizuális kultúra és az etika területein.
- **Angliában, Észak-Írországon és Wales-ben,** az adatvédelem kulcsfontosságú eleme az információs és kommunikációs technológiák (ICT) tanulmányok jogi keretének, melynek ismerete 15-16 évesen szükséges a középiskolai tanulmányokat lezáró általános bizonyítvány elnyeréséhez. A tananyag kötelező része az Egyesült Királyság adatvédelmi törvényének ismerete.

3.3. A rendelkezésre álló anyagok és releváns tevékenységek osztályozása

A magánszféra és a személyes adatok védelmének oktatása szempontjából az iskolákban folyó tevékenységek és rendelkezésre álló anyagok fő osztályozási szempontja, hogy mely szervezetek biztosítják azokat, majd alcsoportokba sorolhatók aszerint^{75 76 77 78}

⁷⁵ E részleteket a szlovén adatvédelmi hatóság biztosította az ARCADES projekt keretén belül (2014. december).

⁷⁶ Ált. isk. 7-8 osztályában.

⁷⁷ Számítástechnika a tanterv része ált. isk. 4-5-6. osztályosainak.

⁷⁸ E részleteket a NAIH biztosította az ARCADES projekt keretén belül (2014. december).

hogy melyek azok, amelyek kifejezetten az iskoláknak készültek, gyermekek részére hoztak létre, fiatalok, tanárok, szülők részére lettek-e továbbítva, vagy online illetve más terjesztési formáról van-e szó.

A következő rész különböző példákat mutat be olyan anyagokról vagy tevékenységekről, amelyekkel találkozhatunk az Unióban. Nem kimerítő felsorolásról van szó, hanem helyzetképről. Annak ellenére hogy főként az EU-ra koncentrál, Európán kívüli példákat is bemutat.

3.3.2. Az adatvédelmi hatóságoktól származó anyagok és tevékenységek

Sok uniós adatvédelmi hatóság nyíltan támogatja az oktatást, annak ellenére, hogy a 95/46/EK Irányelv nem határoz meg ilyen jellegű kötelezettséget számukra.

a) Iskolákat célzó adatvédelmi hatóságok

Bizonyos esetekben a hatóságok közvetlenül a gyermekeket célozzák meg. Más esetekben a tanárokat, akik tudásukat később átadják diákjaiknak. Végül előfordulhat, hogy az adatvédelmi hatóságok célja, hogy befolyásolják az iskolai oktatást és szakemberek segítségével magasabb szakmai szintet biztosítsanak.

Kiskorúakat célzó feladatok

- A francia adatvédelmi hatóság szerint (Commission nationale de l'informatique et des libertés - CNIL), a magánszférához való jog a gyermeki jogok közül a legnépszerűbb téma a kiskorúak körében. 2013-ban a CNIL 291 látogatást szervezett francia iskolákba, így több mint 30.000 diákhoz jutottak el.
- A görög adatvédelmi hatóság, a HDP, ^{79 80} 2009 január óta szintén szervez figyelemfelhívó szemináriumokat a személyes adatok védelmében, valamint a biztonságos internethasználattal kapcsolatosan főként középiskolásoknak.⁸¹
- A német Rajna-vidék-Pfalz tartomány adatvédelmi biztosa (Landesbeauftragte für den Datenschutz Rheinland-Pfalz), 2010 óta ingyen workshop-okat rendez az iskoláknak. Minden feladatot pedagógusok dolgoznak ki.⁸² A helyszín általában az iskola, de olykor a diákokat megkérlik, hogy más helyszínen vegyenek részt előadásokon.
- A horvát adatvédelmi hatóság (AZOP)⁸³ megszervezte a 'Fiatal adatvédelmi biztos', elnevezésű, főként workshop-okból álló programot, (órákkal, kvízzel és játékokkal színesítve) főleg könyvtárakban általános iskolásokat célozva meg.⁸⁴ A gyermekeknek esküt kell tenniük, hogy mások személyes adatait tiszteletben tartják.⁸⁵

⁷⁹ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 48.

⁸⁰ www.dpa.gr/.

⁸¹ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 16.

⁸² Ibid., p. 24.

⁸³ <http://www.azop.hr/cpage.aspx?page=default.aspx&PageID=47>.

⁸⁴ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 13.

See also: <http://www.azop.hr/page.aspx?PageID=133>.

⁸⁵ http://www.azop.hr/download.aspx?f=dokumenti/Clanci/Prisega_i_Diploma.pdf.

- A lengyel adatvédelmi hatóság (GIODO) 2015-ben Varsó város önkormányzatának közreműködésével megszervezte a diákoknak szóló 'Az én adatom, az én kincsem' elnevezésű tanóráit a 'Tél a városban' elnevezésű program keretében Varsóban. A GIODO munkatársai 2 órás workshop-okat tartottak, mialatt az általános iskolás tanulók megismerkedtek az adatvédelemmel és a magánszféra védelmének fontosságával. Az órák lehetőséget teremtettek arra, hogy megtanulják, hogyan használják a modern technológiát biztonságosan, valamint az internethasználat veszélyeire is felhívták a figyelmüket.
- A szlovén adatvédelmi biztos *Samo ti odlocas* ('Csak te döntheted el') címmel adott ki brossurát megcélözva a kiskorúak figyelmét adatvédelem és magánszféravédelem szempontjából.⁸⁶

Tanárokat célzó feladatok

- A brit információs biztos (ICO) a honlapján egy egész készlet forrást biztosít az iskolák számára⁸⁷, a pedagógusok által készített feladatokat az adott oktatási szint szerint kategorizálják. Három óravázlat készült általános iskolásoknak 'Mi az a személyes adat?', 'Kinek kell róla tudni? Miért kell róla tudni?', és 'Nem ezt választom' címekkel,⁸⁸ négy óravázlat középiskolásoknak szól 'Szigorúan bizalmas? Mi az a személyes adat?', 'Privát versus nyilvános', 'Van valami, amit tudnom kellene?', 'Jogaid érvényesítése' és 'Nincs titok? Az információs szabadság'⁸⁹ címekkel.
- A francia adatvédelmi hatóság egy egész fejezetet szentel a honlapján oktatóknak és oktatási szakembereknek.⁹⁰ felajánlva két interaktív szemelvényt a *L'actu-ból c.* újságból, amely eredetileg a tiniket célozza meg, de itt különleges témákat ajánl a tanároknak (a magánélet és a helymeghatározás, vagy a magánélet online védelme); tizenkét 'módszertani lapot' fontos információkkal a témakörrel ('Blog vagy honlap létrehozása', 'Képek megosztása', 'Közösségi oldalon regisztráció', 'Biztonságos szörfözés az Interneten', stb.);⁹¹ és tizenhárom 'pedagógiai lapot' különböző témákat körbejárva: 'Mi a CNIL és mi az?',⁹² 'Az Internet mint új eszköz',⁹³ 'Személyes adat',⁹⁴ 'Az intimitás és a közösség viszonya',⁹⁵ 'Mit jelent a barát a közösségi oldalon?',⁹⁶ 'Internetes zaklatás',⁹⁷ 'Mobiltelefonok, geo-lokalizáció',⁹⁸ 'Tinimarketing',⁹⁹ 'Spam',¹⁰⁰ 'Iskola és magánélet',¹⁰¹ 'Geo-lokalizáció és mások nyomonkövetése',¹⁰² 'On-line hírnév',¹⁰³ 'Internetes lopás felismerése'.¹⁰⁴

⁸⁶ A kiadvány letölthető innen: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/brosure/Brosura_koncna_otroci_CMYK.pdf.

⁸⁷ <https://ico.org.uk/for-organisations/resources-for-schools/>.

⁸⁸ <https://ico.org.uk/for-organisations/resources-for-schools/primary-school-lesson-plans/>.

⁸⁹ <https://ico.org.uk/for-organisations/resources-for-schools/secondary-school-lesson-plans/>.

⁹⁰ *Surfer, ça s'apprend !*, <http://www.jeunes.cnil.fr/enseignants/>.

⁹¹ <http://www.jeunes.cnil.fr/enseignants/fiches-methodologiques/>.

⁹² <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago1.pdf>.

⁹³ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago2.pdf>.

⁹⁴ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago3.pdf>.

⁹⁵ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago4.pdf>.

⁹⁶ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago5.pdf>.

⁹⁷ http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago6_nouvelle.pdf.

⁹⁸ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago7.pdf>.

⁹⁹ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago8.pdf>.

¹⁰⁰ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago9.pdf>.

¹⁰¹ <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago10.pdf>.

¹⁰² <http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/cnilpedago11.pdf>.

¹⁰³ http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/fiches_pedagogie-cnil_12.pdf.

¹⁰⁴ http://www.jeunes.cnil.fr/fileadmin/documents/Jeunes/fiches_pedagogie-cnil_13.pdf.

- Az ír adatvédelmi biztos az oktatási minisztériumhoz tartozó Tananyag Fejlesztési Egység segítségével kifejlesztett egy eljárást a polgári, társadalmi és politikai ismeretek (CSPE) program keretein belül, Junior Certificate Hallgatók számára. A Junior Certificate egy bizonyítvány olyan diákoknak, akik befejezték a középiskolai tanulmányaik első részét és a CSPE program célja, hogy a diákok aktív, tudatos szerepet töltsenek be a társadalomban. A kidolgozott anyag, mely a Regisztráció, Belépés, Leiratkozás: a személyes adatok védelme és irányítása¹⁰⁵ címet kapta, valamennyi ír középiskolában kiosztásra került, és elérhető az ír biztos honlapján is.¹⁰⁶ A könyv négy részből áll: 'Mi a magánszféra?', 'Magánszféra mint emberi jog', 'Jog és felelősség', és 'Technológia'. Mindegyik rész meghatároz célokat, attitűdöket, és készségeket, valamint választható gyakorlatokat sorakoztat fel: megteendő intézkedéseket és cselekvési terveket.¹⁰⁷
- A spanyol adatvédelmi hatóság (Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), tanárok részére rendelkezésre bocsátott egy tetszőleges felületet, mely a kiskorúakat és az érdeklődő szülőket is megcélozza.¹⁰⁸ A honlap a 'Pandi' kampányt népszerűsíti, ami egy képregény formájában közvetít néhány barát történeteit mindenki számára. Az AEPD szerint a képregény formátum különösen alkalmas kiskorúak számára, mert felkelti az érdeklődésüket a téma iránt.¹⁰⁹ A honlap hat tájékoztató füzetet bocsát rendelkezésre a következő témákban: a személyes adatok és a magánélet védelme, jog és kötelezettség, valamint a fő kockázatok az online világban; digitális identitás és az online hírnév, a szociális hálózatok; kép és web 2.0 szolgáltatások; e-mail, chat és az azonnali üzenetküldés; reklám, vásárlás és online szórakoztató tartalmak; a személyazonosság-lopás, az internetes zaklatás, szexting.¹¹⁰ Mindegyik brosúra alapvető tudást ad ezekről a kérdésekről, és előkészít egy párbeszédet a diákok és tanárok között.
- A Cseh Köztársaságban az adatvédelmi hatóság felel a '*Személyes adatok védelme az oktatásban*' elnevezésű programért,¹¹¹ melynek célja hogy az általános és középiskolai tanárokat felkészítsék az adatvédelem területén előforduló kérdésekről.¹¹² A program négy részből áll: az első a személyes adatok védelme az emberi jogok és a cseh jogszabályok tükrében, a második a személyes adatok védelme az iskolákban, valamint további kettő a személyes adatok és a magánszféra védelmével kapcsolatos eseteket részletezil.^{105 106 107 108}

¹⁰⁵ Az adatvédelmi biztos hivatala: Sign Up, Log In, Opt Out: Protecting Your Privacy & Controlling Your Data. A Resource for Teachers (Portarlington, 2007).

¹⁰⁶ <http://www.dataprotection.ie/viewdoc.asp?m=t&fn=/documents/teens/CSPE.htm>.

¹⁰⁷ Ez a könyv később spanyol nyelvre is lefordításra került:

<http://www.agpd.es/portalwebAGPD/CanalDelCiudadano/menores/common/guia-educativa.pdf>.

¹⁰⁸ Area didáctica para profesores y padres, <http://www.tudecideseninternet.es/educadores/>.

¹⁰⁹ 'Metodología', <http://www.tudecideseninternet.es/educadores/metodo>.

¹¹⁰ http://www.tudecideseninternet.es/educadores/ficha_didactica.

¹¹¹ https://www.uoou.cz/en/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=200156&id_ktg=1245&p1=1245.

¹¹² A cseh adatvédelmi hatóság elnyerte a 'legjobb gyakorlat' díjat melyet a spanyol hatóság osztott ki a '*My privacy! Don't look, don't poke about*' címmel (Article 29 Working Party (2009), *Twelfth Annual Report*, June 2009, p. 26).

A program a következő tantárgyak szaktanárait célozza: cseh nyelv-és irodalom,¹¹³ a társadalomtudományi alapismeretek¹¹⁴ történelem,¹¹⁵ matematikát és informatika,¹¹⁶ valamint biológia.¹¹⁷

- Belgiumban a Paco Producties elnevezésű cég,¹¹⁸ mely az iskolai színjátszással foglalkozik, kifejlesztett egy oktatási anyagot tanárok részére a biztonságos internethasználatról 'Net op hetNet' elnevezéssel a 10-12 éves korosztályt megcélozva. Az oktatási anyag egy játékot készít elő melyben a résztvevők egy fiataloknak üzemeltetett intézményben adják elő saját élményeiket. Az oktatási csomag elérhető a belga adatvédelmi hatóság honlapján.¹¹⁹
- A magyar Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH), felelős a magyar iskolákban zajló adatvédelmi oktatásért, és megfigyelőként is csatlakozott más oktatási intézményekhez.¹²⁰
- A lengyel adatvédelmi hatóság, együttműködve a közigazgatási és digitalizálásért felelős minisztériummal, kialakított egy oktatási csomagot tanárok részére, mely a 'Hogyan ismerjük fel a cyber-világ biztonságát?' címet viseli. Az oktatási csomag a legfontosabb adatvédelmi és magánszféra védelmével kapcsolatos kérdéseket tekinti át, melyekkel a gyermekek találkozhatnak. A brosúra 7 témát dolgoz fel: a személyes adatok védelme, jog az online adatvédelemhez, a közösségi hálózati oldalak, digitális lábnyom, online kommunikációt, a nem kívánatos internetes tevékenységeket és játékokat.¹²¹
- A szlovén adatvédelmi hatóság kiadott egy brosúrát *Vodic po varstvu osebnih podatkov za starse in učitelje* ('Íránymutatás a személyes adatok védelméhez tanároknak és szülőknek') címmel melynek célja, hogy felkeltse a figyelmet e kérdésekre.¹²²

Az oktatási szakemberek megcélzása általában

- Franciaországban a francia adatvédelmi hatóság irányította a 2013-ban indult EDUCNUM c. program létrehozását, mely több mint 60 partnert hívott össze az oktatás szakterületéről, kutatva a digitális gazdaságot, a civil társadalmat és a politikai intézményeket.¹²³ Az EDUCNUM olyan alkotások díjazását végzi, melyek a biztonságos internethasználatot népszerűsítik.

¹¹³ Különleges nevelési célzat: 'ability to perceive the concept of privacy and personal data protection in various time periods on the basis of a literary text or a work of art'.

¹¹⁴ Különleges nevelési célzat: 'personal data protection and protection of privacy in the context of human rights, law and psychology'.

¹¹⁵ Különleges nevelési célzat: 'development of opinions on human privacy, its value and establishment of personal data protection in various time periods within the development of the European civilization, influence of totalitarian regimes on the perception of protection of privacy'.

¹¹⁶ Különleges nevelési célzat: 'protection of personal data, their securing in automated processing - security within the Internet, principles of administration of computer technology with respect to data protection, danger of identity theft, modern equipment in personal data protection (tapping, RFID, database systems), principle of electronic signature'.

¹¹⁷ Különleges nevelési célzat: 'possibilities of taking DNA samples, their subsequent processing for verification or identification purposes, different approaches to DNA databases in other countries, creation of databases of fingerprints and other personal identifiers, sensitive data in health care; human privacy - privacy of animals'.

¹¹⁸ www.pacoproducties.be.

¹¹⁹ <http://onderwijs.ikbeslis.be/reaction-board/ik-ben-iong-en-mii-bewust-van-miin-privacy>.

¹²⁰ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 19.

¹²¹ A dokumentum lengyel verziója elérhető itt: <http://www.giodo.gov.pl/plik/id/p/7184/i/pl/>.

¹²² A brosúra innen tölthető le: <https://www.ip-rs.si/fileadmin/user>

upload/Pdf/brosure/Brosura_ucitelii_koncna_CMYK.pdf.

¹²³ <http://www.educnum.fr/>.

Kiosztott díjak :*Grand Prix du Jury* díj a *Les aventures croustillantes du Prince Chip* című kisfilmnek, mely a 6 és 10 éves korosztályt célozza meg,¹²⁴ és a *Prix Spécial du Jury* díjat az Adatfikció-nak, mely egy 12-18 éves gyerekeknek szóló játék.¹²⁵

- Katalónia adatvédelmi hatósága (Autoritat Catalana de Protecció de Dades (APDCAT), 2009 óta minden évben megtartja adatvédelmi rendezvényét a biztonságos internethasználatról gyermekek részére, a katalán oktatási minisztériummal közösen. Az eseményen iskolaigazgatók és oktatási szakemberek vesznek részt,¹²⁶ akik megbeszélik az iskolákban leadandó adatvédelmi szempontú oktatási anyagokkal kapcsolatos kérdéseket.

A döntéshozók megcélzása

- Franciaországban a francia adatvédelmi hatóság kampányt indított más szervezetekkel közösen kérve a "digitális oktatás" hivatalos elismerését, hiszen ez egy "nagy francia nemzeti ügy".¹²⁷
- A magyar adatvédelmi hatóság, a NAIH, együttműködik a **Nemzeti Kiberbiztonsági Koordinációs Bizottság Gyermekvédelmi Munkacsoportjával**, melyet 2013-ban hozott létre a magyar kormány.¹²⁸ Az egyik alcsoport kifejezetten az e témakört érintő oktatással foglalkozik.
- Az EU-n kívül, a Moldáv Köztársaság adatvédelmi hatósága 2013-ban aláírt egy együttműködést az oktatásért felelős minisztériummal azzal a céllal, hogy egy fenntartható rendszert létrehozva folyamatos képzést biztosítson a diákoknak a személyes adatok védelméről. A felek törekednek a kölcsönös információcserére, a tanári képzési programok fokozatos megvalósítására és az adatvédelmi ismereteknek a nemzeti egyetemi tanulmányokat megelőző hivatalos tananyagba való áttemelésére.¹²⁹
- Szintén az EU-n kívül, Albániában az adatvédelmi biztos 2011-ben aláírta az oktatási miniszterrel azt az együttműködést, mely az iskolákban adatvédelmi oktatást biztosít a diákok számára.¹³⁰
- A lengyel adatvédelmi hatóság az Oktatási Központtal együttműködve jelenleg is dolgozik a 'Személyes adatok védelme: Útmutatás az iskolák igazgatói részére' című anyagon, mely szakmailag felkészíti az oktatási intézmények igazgatóit az adatvédelmi jogi ismeretekre. Áttekinti az adatkezelőt érintő főbb pontokat és az iskolákban történő személyes adatkezeléseket.

A szülők megcélzása

Egyes tevékenységekkel az adatvédelmi hatóságok célja, hogy felhívják a szülők figyelmét a magánélet és a személyes adatok védelméről szóló kérdésekre.

¹²⁴ <https://racontr.com/proiects/les-aventures-croustillantes-de-nrince-chip/>.

¹²⁵ <http://www.thomas-thibault.fr/portfolio/datafiction/>.

¹²⁶ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 13.

¹²⁷ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 14. See also: <http://www.cnil.fr/institution/actualite/article/article/faire-de-leducation-au-numerique-une-grande-cause-nationale-en-2014/>.

¹²⁸ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 18.

¹²⁹ <http://www.datepersonale.md/en/news/1211/1/4584/>.

¹³⁰ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 9.

- A francia adatvédelmi hatóság együttműködött egy családokat képviselő szervezettel, az UNAF-al és az NGO-val a kiskorúak védelme érdekében az *Action Innocence* elnevezésű projekt keretében. Közösén írtak egy tanulmányt 8-17 éves gyerekek szokásairól és 2011-ben kiadtak egy információs broszúrát a szülők részére.¹³¹

Egyszerre több szereplő megcélzása

Az említett tevékenységi körök és anyagok felosztása nem mindig egyértelmű.

- 2008-ban a portugál adatvédelmi hatóság, a Comissao Nacional de Protecçao de Dados, elindította a DADUS nevű projektet hogy bevezesse az iskolák oktatási anyagába az adatvédelmet, az oktatási minisztériummal és az oktatásért felelős illetékes helyi szervekkel Azori-szigeteken és Madeira szigetén.¹³² 10 és 15 éves korosztályt célozza, és egy oktatási honlap is támogatta.¹³³
- A lengyel adatvédelmi hatóság, a GIODO, 2009 óta évente megtartja azt a tanároknak szóló szemináriumot, ami a ' *A Te adatod – a Te érdeked: Effektív személyes adatvédelem. Tanulmányi program tanárok és diákok részére* ' címet viseli, általában a helyi hatóságokkal és az oktatásban érdekelt felekkel közösén együttműködve. A program fő célja, hogy a kezdeményezésbe bevontak ismerjék fel, hogy szükség van a személyes adatok védelmére az iskolai közösségek és a helyi közösségek keretein belül, valamint a média és a közintézmények esetében egyaránt. Speciális tevékenységek zajlanak, hogy megünnepeljék az Adatvédelem Napját, a részt vállaló intézmények és a GIODO támogatásával. A program feladatai a ' *A te adatod – a Te érdeked* ' tanárokat, diákokat, szülőket egyaránt megcélöz.
- Katalónia adatvédelmi hatósága, az Autoritat Catalana de Proteccio de Dades (APDCAT) útjára indította a ' *Menors, Internet i Tecnologies* ' című projektet.¹³⁴ A projekt első fázisának helyszínei a kiválasztott iskolák, ahol adatvédelmi szakemberek és az APDCAT oktatói átadják a kész információkat a tanulóknak, de ugyanezen a napon később egy másik tájékoztató várja a családokat és tanárokat, hogy még több részletet osszanak meg a diákokkal korábban megosztott anyagról és a kérdéseiket megválaszolják. Záróeseményként az érdeklődő diákok és szakértők még egyszer összegyűlnek.

b) Egyéb, kiskorúakat célzó, adatvédelmi hatóságok által szervezett programok

Az adatvédelmi hatóságok kiskorúak tudatosítását célzó aktivitásai nem mindig iskolai környezetben realizálódnak.

Online források

Az adatvédelmi hatóságok online jelenlétükkel gyakran kiskorúakat is megcélöznek. Bizonyos esetekben az adatvédelmi hatóságok honlapján megjelenő egyes tartalmakat nem csak a gyermekek használhatják fel, hanem oktatási célra is alkalmasak.^{131 132 133 134}

¹³¹ ' *Guide pratique : Pour mieux comprendre et répondre aux pratiques de vos enfants* ', http://www.cnil.fr/fileadmin/documents/approfondir/dossier/intemet/reseaux_sociaux_parents_enfants.pdf.

¹³² 29-es Munkacsoport (2009), *Twelfth Annual Report*, p. 81.

¹³³ A DADUS honlap átalakítás alatt van jelenleg:

<http://www.cnpd.pt/bin/dadus/dadus.html>.

¹³⁴ <http://www.menorsiprivacitat.cat/>.

- Bár nem uniós, a Norvég Du Bestemmer ('Te Döntesz') elnevezésű kezdeményezés egész Európában népszerűnek bizonyult. 2007-ben indult útjára a norvég adatvédelmi hatóság, a norvég oktatási ICT és a Technológiai Bizottság közötti szoros együttműködés eredményeképp, a norvég oktatási- és sportigazgatóság támogatásával. A 'Te Döntesz' program különféle oktatási célú anyagból tevődik össze: egy weboldalból (www.ubestemmer.no) tényszerű információkkal, gyakorlati példákkal, vitahelyzetekkel és videókkal, de nyomtatott füzetek, plakátok is rendelkezésre állnak. Az anyagok bokmål, nynorsk, sami és angol nyelveken, de a legfiatalabb korosztálynak urdu, szomáli és arab nyelven is rendelkezésre állnak, melyek így a világban sokfelé eljutottak. Az anyag egy részét 2009-ben lefordította a Schleswig-Holstein-i adatvédelmi hatóság,¹³⁵ valamint a finn nemzeti tanács finn¹³⁶ és svéd nyelvre.¹³⁷
- Belgium a 'Te Döntesz' mintájára készített egy flamand-francia kétnyelvű programot 'Je décide' és 'Ik beslis' elnevezéssel, melyet a belga adatvédelmi hatóság is támogatott. Négy tematizált részből áll: a) gyermekeket célzó oldalak (mobiltelefonról, internetről, reklámról) tudás felmérővel és kvízzel; b) fiatalokat célzó oldalak (mobiltelefonról, internetről, reklámról közösségi oldalról és fotómegosztásról) kvízzel; c) tanárokat célzó tematikus anyag (kamerás megfigyelésről, e-ID-ről, mobiltelefonokról, iskolai adatvédelemről, Internetről, reklámokról és közösségi oldalokról) és rövidebb szövegeket különböző témakörökről Dr Buzz tollából ('aki egy nagyon vicces tudós')¹⁴⁰ és Miss P@potte-től ('aki egy trendi néni');¹⁴¹ és d) tematikus oldalak szülőknek: az előzőkhöz hasonló tartalommal.
- Finnországban, a finn adatvédelmi hatóság a Biztonságos Internetes Napok elnevezésű eseménysorozata egy hétig tart és párhuzamosan zajlik a Média Irodalom Héttel.¹⁴² Minden évben új anyagot készítenek a részt vevő szervezetek¹⁴³ általában tanároknak arról, hogyan tanítsák meg a diákokat a biztonságos internetes fotómegosztásra.
- Németországban a német szövetségi tartományok adatvédelmi biztosa létrehozott egy fiataloknak szóló honlapot, a *Young Data-t*,¹⁴⁴ ahol a fiatalok tájékozódhatnak az adatvédelemről. Elnavigálja őket a *Datenschutz* szekcióhoz, valamint a hasonló tematikájú *Internet ABC* oldalra¹⁴⁵.
- A francia adatvédelmi hatóság online interaktív videót tett közzé 'Oszd meg a party-t' címmel.¹⁴⁶ A nézők csatlakoznak egy bulihoz és el kell dönteniük, milyen fotókat és pillanatokat osztanak meg belőle. Amennyiben túl sokat, a végén a szereplők összevesznek, amiből akár rendőrségi ügy is lehet. Ha nem osztanak meg semmit, egy baráttól kapnak negatív hozzászólásokat. A videó célja, hogy felhívja a 13-18 évesek figyelmét a túl sok információ megosztás negatív következményeire.

13 Német nyelvű fordítás elérhető [itt](#) (pdf).

5 [Sina naatat.](#)
13 [Du bestammer.](#)

6 [Je décide.](#)

13 [Ik beslis.](#)

7 [Dr Buzz page.](#)

13 [Miss P@potte page.](#)

8 Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p.

13 [http://www.mediataitokoulu.fi/mediataitoviikko-3/.](http://www.mediataitokoulu.fi/mediataitoviikko-3/)

9 [http://www.youngdata.de/.](http://www.youngdata.de/)

14 [http://internet-abc.de/kinder/datenschutz.php.](http://internet-abc.de/kinder/datenschutz.php)

0 [http://www.ieunes.cnil.fr/ieunes/share-the-party/.](http://www.ieunes.cnil.fr/ieunes/share-the-party/)

. .

- A spanyol adatvédelmi hatóságnak van egy honlapja kifejezetten kiskorúak számára, *Tu decides en Internet* ('Te döntesz az interneten') címmel.¹⁴⁷ A honlap egy képregényt vonultat fel barátokról akik a 'The Pandi' információ-kommunikációs technológiát használják¹⁴⁸, és egy tesztnél általános kérdéseket tesz fel a személyes adatok védelmével kapcsolatos gyakorlatokról.¹⁴⁹ Emellett pedagógiai anyagokat is rendelkezésre bocsát tanároknak.¹⁵⁰ A honlap legfőbb üzenete, hogy a diákok maguk döntenek el, hogy viselkednek az interneten, de tisztában kell lenniük a következményekkel is: '*Es tu mundo. Tu decides en el*' ('A Te világod, a Te döntésed').¹⁵¹
- Katalónia adatvédelmi hatósága 2011-ben indította el az '*A Internet, controles?*' elnevezésű kampányt¹⁵² Négy lényeges elemből áll: internetes útmutató kiskorúak számára (*La Guia de menors a Internet*), tájékoztató jó online gyakorlatokról, informatív oldalak és egy videó (rövidebb és hosszabb verzióban). Egy tesztnél a biztonságos internetes navigálást mutatja be a gyermekeknek,¹⁵³ egy másikban a személyes adatokat¹⁵⁴ és van egy külön szekció 'Magánszféra fiataloknak' elnevezéssel.¹⁵⁵
- Görögországban a görög adatvédelmi hatóság 2011-ben létrehozott egy honlapot fiatalok számára magánszféra és a személyes adatok védelméről szóló információkkal.¹⁵⁶
- A magyar adatvédelmi hatóság, a NAIH honlapján külön oldal található gyermekek számára.¹⁵⁷
- A lengyel adatvédelmi hatóság a Kutatói és Tudományos Számítástechnikai Hálózat által szervezett Biztonságos Internet Napja rendezvényen kiállításokon és tudományos konferencián vesz részt. A kiállításokon rendelkezésre bocsátja oktatási anyagait, többek között a gyermekeknek készült 'A biztonságos internethasználat ABC-je' c. kiadványt.

Előfordul, hogy a honlapokon a „kiskorúak” szekció alatt az adatvédelmi hatóságok nem a gyermekekhez vagy fiatalokhoz szólnak közvetlenül, hanem csak összefoglalva, általános megjegyzésekkel hívják fel a figyelmet az adatvédelem e területeire.^{158 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158}

¹⁴⁷ <http://www.tudecideseninternet.es/menores/>.

¹⁴⁸ <http://www.tudecideseninternet.es/menores/?q=node/184>.

¹⁴⁹ <http://www.tudecideseninternet.es/menores/?q=node/212>.

¹⁵⁰ <http://www.tudecideseninternet.es/educadores/>.

¹⁵¹ <http://www.tudecideseninternet.es/menores/?q=node/29>.

¹⁵² http://www.apd.cat/ca/contingut.php?cont_id=567&cat_id=692.

¹⁵³ http://www.apd.cat/ca/contingut.php?cont_id=450&cat_id=0.

¹⁵⁴ http://www.apd.cat/ca/contingut.php?cont_id=629&cat_id=0.

¹⁵⁵ Elérhető angol, spanyol és katalán nyelven a következő linken:

¹⁵⁶ <http://www.dpa.gr/portal/page? pageid=33.96295.33.96308:33.96321& dad=portal& schema=PO RTAL>.

¹⁵⁷ http://www.naih.hu/adatvedelemr-l-fiataloknak--kulcs-a-net-vilagahoz--proi_ekt.html.

¹⁵⁸ Lásd az Ír adatvédelmi hatóság honlapján a 'tinik' szekciót, <http://www.dataprotection.ie/ViewDoc.asp?fn=%2Fdocuments%2Fteens%2Fdefault.htm&CatID=88& m=t>.

Médiakampány

- Magyarországon, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság 2014-ben elindított egy médiakampányt, melynek középpontjában Vastag Tamás népszerű fiatal énekes videoklipje áll.¹⁵⁹ A dal címe 'Egy biztos hely' és célja, hogy figyelmeztesse a fiatalokat az óvatlan internethasználat veszélyeire.¹⁶⁰ A médiakampány része volt a dalt és egy rövid felhívást tartalmazó televíziós¹⁶¹ és rádiós társadalmi célú reklám¹⁶², figyelmeztetve a nyilvánosságot és a fiatalokat az online tevékenységek veszélyeire, valamint az adatvédelmi beállítások megfelelő használatára.

Versenyek

A figyelemfelhívó versenyek a magánélet és a személyes adatok védelmével foglalkoznak, online és offline is megszervezhetőek és a gyermekeket közvetlenül vagy az iskoláikon keresztül is be lehet vonni a játékokba.

- Az ír adatvédelmi biztos a magánszféra védelmével kapcsolatos videós megmérettetést szervezett az Adatvédelmi Nap program keretén belül.¹⁶³ A 2008-as verseny a 'Magánszféra a 21. században' elnevezést viselte, a 2009-es pedig a 'Privát én, Nyilvános szem' ('Private I, Public Eye') címet.
- Olaszországban az olasz Garante per la Protezione dei Dati Personali a 2012-es Adatvédelmi Nap keretén belül díjazta a diákok videóit. A verseny harmadik és negyedik osztályosoknak készült (tiniknek).¹⁶⁴ 2010-ben kezdeményezték a magánszféra védelemmel kapcsolatos filmek vetítését.¹⁶⁵
- A bolgár adatvédelmi hatóság egy népszerű gyermekportálon keresztül 4-17 éveseknek szervezett egy versenyt 'Én és az Internet' elnevezéssel fotók, esszék és versek megosztására.¹⁶⁶
- A *Te adatod – Te érdeked* programon belül a lengyel adatvédelmi hatóság minden évben díjazza az elkötelezett résztvevőket. Két megmérettetést szerveznek: egyet a diákoknak, felkeltve érdeklődésüket a téma iránt, valamint ösztönözve őket arra, hogy kreatív info-grafikus módon kifejezzék gondolataikat a témában, egy másikat pedig intézményeknek, díjakat és elismeréseket kiosztva azon iskoláknak ahol a leginkább érdekes feladatokkal terjesztik a tudást a személyes adatok védelméről.¹⁶⁷ A GIODO további három szépművészeti versenyt is hirdetett: 'Magánszféra körülöttem', 'Magánszféra védelme határok nélkül - Schengen', és a 'Személyes adatok védelme egy kortárs világban' címekekkel.

¹⁵⁹ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), p. 18. TV (<http://www.naih.hu/files/NAIH—TCR-video.mp4>) és rádió reklámok (<http://www.naih.hu/files/NAIH-radio.mp3>).

¹⁶⁰ Elérhető Youtubeon: <https://www.youtube.com/watch?v=gc8s581LJws>.

¹⁶¹ <http://www.naih.hu/files/NAIH—TCR-video.mp4>.

¹⁶² <http://www.naih.hu/files/NAIH-radio.mp3>.

¹⁶³ <http://www.dataprotection.ie/viewdoc.asp?DocID=863>.

¹⁶⁴ <http://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/1804368>.

¹⁶⁵ <http://194.242.234.211/documents/10160/0/volantino+cinema+%26+privacy.pdf>.

¹⁶⁶ Adatvédelmi Hatóságok Digitális Oktatás Nemzetközi Munkacsoportja (2014), pp. 11-12.

¹⁶⁷ további információért keresse fel a következő honlapot: <http://www.giodo.gov.pl/1520208/id>

Egyéb, figyelemfelkeltő tevékenységek

- A belga adatvédelmi hatóság 2012-ben poszttereket és képeslapokat küldött a belga könyvtárakba, felhívva a diákok figyelmét a magánszféra védelmére.¹⁶⁸
- Katalónia adatvédelmi hatósága mindig jelen van a különböző, fiataloknak szervezett programokon.¹⁶⁹
- A bolgár hatóság a biztonságos internethasználatról készített nyomtatott anyagot diákok és szülők részére, ezeket megküldték az oktatásért felelős minisztériumnak és a helyi oktatási intézményeknek is.¹⁷⁰
- A görög adatvédelmi ügynökség¹⁷¹ 2014 májusában magánvállalatok támogatásával¹⁷² szétküldött egy oktatási posztert a gyűlöletbeszédéről,¹⁷³
- Az olasz adatvédelmi hatóság 2014-ben kiadott egy riportot az Adatvédelmi Napok, valamint az intézményi kommunikációs kampány keretein belül.

b) Egyéb, a kiskorúak védelmével kapcsolatos tevékenysége az adatvédelmi hatóságoknak

Az adatvédelmi hatóságok is részt vesznek egyéb, adatvédelmi kérdéseket illetve gyermekeket érintő reflexív vagy kutatási tevékenységekben.

- A görög adatvédelmi hatóság részt vett az uniós Leonardo da Vinci program keretén belül egy 2010-ben indult tanulmányban, mely a gyermekek és fiatalok személyes adatok és magánélet védelmével kapcsolatos hozzáállását vizsgálta¹⁷⁴.
- A magyar adatvédelmi hatóság kiadott egy tanulmányt a biztonságos internethasználatról gyermekeknek (*'Kulcs a net világhoz! A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról.'*), mely 2013-ban került első, majd 2016-ban második kiadásra¹⁷⁵ és egy külön füzet kifejezetten gyermekeknek szánt anyagokat tartalmaz. Szintén azonos címmel a NAIH egy hosszú távú programot indított el 2013-ban a gyermekek internetes jogaival összefüggésben.¹⁷⁶
- 2010-ben a lengyel adatvédelmi hatóságot szervezhette meg uniós támogatással azt a tanulmányutat az Élethosszig Tartó Tanulás programhoz csatlakozva, melynek célja az volt, hogy a résztvevők gyermekeket érintő adatvédelmi oktatási anyagaikat, ezirányú tapasztalataikat ismertessék egymással és elemezzék a legjobb módszereket.¹⁶⁸

¹⁶⁹ Uo., p. 12.

¹⁷⁰ Uo., p. 29.

¹⁷¹ <http://www.azop.hr/cpage.aspx?page=default.aspx&PageID=47>.

¹⁷² '10 koraka protiv govora mrznje na internetu', http://www.azop.hr/download.aspx?f=dokumenti/Razno/ovdie_1_.pdf.

¹⁷³ <http://194.242.234.211/documents/10160/0/Educare+alla+Rete.Volume.pdf>.

¹⁷⁴ <http://www.azop.hr/cpage.aspx?page=print.aspx&PageID=139>. Készült a lengyel és magyar adatvédelmi hatóság közreműködésével

¹⁷⁵ Sziklay Júlia (szerk.) (2013), *'Kulcs a net világhoz! A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról'*, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH), Budapest.

¹⁷⁶ <http://www.naih.hu/key-to-the-world-of-the-net-.html>.

3.3.3. Egyéb szervezetek oktatási anyagai és programjai

Az adatvédelmi hatóságok által indított kezdeményezések mellett egyéb gyakorlatok is léteznek.

a) A Biztonságosabb Internet / Jobb Internetet a Gyermeknek Programhoz csatlakozva

Az Insafe, az európai internetes tudatosító központokat összefűző hálózat támogatásával sok minden megvalósult annak ellenére, hogy az Insafe elsődleges célja nem a magánszféra és a személyes adatok védelmének oktatása, tevékenységei gyakran érintik e területet is. Előfordul, hogy az Insafe és az adatvédelmi hatóságok együttműködnek e téren.

- A www.saferinternet.at^{177 178} honlap a biztonságos internethasználat és média kompetencia információs és koordinációs központja Ausztriában, mely ingyenes forrásokat és iskolai anyagokat készít. Egy példa a 2011-ben készített 82 oldalas jelentés '*Schutz der Privatsphäre im Internet. Erst denken, dann klicken. Unterrichtsmaterialien*' elnevezéssel.¹⁷⁸, mely elsősorban középiskolai tanárokat és diákokat céloz meg. Gyakori kérdéseket vet fel az adatvédelemről, egy fejezet szól a magánszféra jelentőségéről, továbbá az internetről, a jogokról és kötelezettségekről, tippekről, feladatokról és egy összefoglalóról, amiben 10 javaslat szerepel. A honlapot az osztrák távközlési intézet (OIAT) működteti az osztrák internetszolgáltató szervezet (ISPA) együttműködésével.
- Luxemburgban a Biztonságos Internet tevékenységek BEE SECURE kezdeményezéssel kerülnek koordinálásra. A luxemburgi adatvédelmi hatóság képviselője a BEE SECURE tanácsadói testület tagja. Együtt terjesztenek szórólapot a személyes adatok védelméről fiataloknak.¹⁷⁹
- Szlovéniában, a Safer Internet Safe.si¹⁸⁰ honlap felelős az oktatási tartalmú honlap biztosításáért¹⁸, workshopokat szervez általános és középiskolás diákoknak, szüleiknek. A safe.si honlapon 10 'arany szabály' került közzétételre, megcélozva a tinik biztonságos internethasználatának kérdéseit. A honlapon egy elkülönült rész 'Saját identitásom és magánéletem' címmel is megtalálható.
- Európai Unió szinten az European Schoolnet 31 európai ország oktatási minisztériumának nemzetközi partnersége, mely megjelentette a *The Web We Want: Teachers online - Handbook for educators* című kiadványt. Ezt az Insafe és két vállalat, a Google és a Liberty Global, valamint az Európai Bizottság is támogatja.¹⁸²

¹⁷⁷ <https://www.saferinternet.at/>.

¹⁷⁸ Saferinternet.at (2011), *Schutz der Privatsphäre im Internet. Erst denken, dann klicken. Unterrichtsmaterialien (Mit Übungen für den Unterricht)*, Österreichisches Institut für angewandte Telekommunikation (ÖIAT).

¹⁷⁹ Protection des données - Conseils pour jeunes - Plus de sécurité grâce à l'éducation aux médias, https://www.bee-secure.lu/sites/default/files/BEE%20SECURE%20-%20datenschutz_FR-Protection%20des%20donn%C3%A9es%20pour%20jeunes.pdf.

¹⁸⁰ <http://safe.si/>.

¹⁸¹ <http://safe.si/podrocj-a/izobrazevanje-in-vzgoi-a-za-ucitelje>.

A dokumentum internethasználattal kapcsolatos tanterveket mutat be tanároktól tanároknak.¹⁸³

c) Egyéb

- Belgiumban, a Kenniscentrum Mediawijsheid¹⁸⁴ partnereket szervez ahhoz, hogy Flandriában a média-műveltség fokozásán dolgozzanak közösen. Az egyik partner, a MIOS¹⁸⁵ egy kutatócsoport az antwerpeni egyetem politika és társadalomtudományi karának Kommunikációs Tudományok részlegénél és eszközöket fejleszt ahhoz, hogy tájékoztassák a fiatal munkavállalókat, szülőket és tanárokat a magánszféra védelméről és az online kapcsolatteremtés veszélyeiről. 2014 áprilisában a MIOS kutatói elkészítettek egy útmutatót tanárok, szülők és más felnőttek részére 'Mediawijs Online' címmel.
- Szlovéniában az Amnesty International Slovenia 2009-ben kiadott egy olyan tananyagot modell tanórákkal emberi jogok oktatására, tartalmazva a magánszférához való jog témakörét is. A 'Jogaim' c. projekt a gyermeki jogok népszerűsítéséről, tanításáról szól (szintén ideértve a magánszférához való jogot) 6-15 éves korosztály számára tanárok közreműködésével, kormányzati és nem kormányzati szervek hosszú távú és rendszeres koordinálása mellett (Iskola a Békéért program, Amnesty International, Szlovén Barát és Fiatalok Egyesület, Szlovénia Nemzeti Oktatási Intézete, ombudsman).

A B2 cég és a National School of Leadership, Institut ISA fontos projektje az *Oktatás, Mint Stratégiai Módszer az Illegális Internethasználat Ellen* (ESMAIUI): az „Internetes önvédelem iskolája”¹⁸⁶ címmel futó program során a gyermekeket, szülőket és tanárokat képzik az információs és kommunikációs technológiák biztonságos alkalmazására, az előadások és workshopok az adatvédelem témakörét is érintik.

- A magyar Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság többször csatlakozott megfigyelőként az Okosdigitális program keretén belül megtartott oktatási eseményekhez.¹⁸⁷
- Spanyolországban az NGO Padres 2.0 felelős az online biztonság, a magánszféra és a személyes adatok védelmét népszerűsítő kampányért.¹⁸⁸ A spanyol adatvédelmi szakértők szövetsége, az Asociación Profesional Española de Privacidad (APEP) útmutatót adott ki a gyermekekkel kapcsolatban szülőknek és pedagógusoknak.¹⁸⁹

¹⁸² A dokumentum elérhető itt: <http://www.webwewant.eu/web/guest/handbook-for-educators;jsessionid=FDD36B50EF8673BFCC11053688EA17D2>.

¹⁸³ Megelőzte: *The Web We Want: Young and Online - Activities by young people for young people*, also by the European Schoolnet, available here:

<http://www.webwewant.eu/documents/10180/18685/Handbook+for+web+lght.pdf/11922503-f1c3-45a4-817d-0795cff0b199>.

¹⁸⁴ <http://mediawijs.be/>.

¹⁸⁵ <https://www.uantwerpen.be/en/rg/mios/>.

¹⁸⁶ <http://www.internetna-samoobramba.si/izvedba-izobrazevania/>.

¹⁸⁷ <http://okosdigitalis.hu/>.

¹⁸⁸ <http://padres20.org/>.

¹⁸⁹ María Arias Pou et al. (2015), *Cuestiones y recomendaciones básicas para padres y educadores sobre el uso de redes sociales e Internet por los menores*, Guías APEP n° 1, Asociación Profesional Española de Privacidad (APEP), <http://www.a pep.es/presentacion-de-la-guia-de-menores-a pep-para-padres-y-educadores/>.

4. Az oktatási anyagok elemzése

Ez a rész a hozzáférhető anyagokat elemzi. A vizsgálat célja, hogy megkönnyítse az ARCADES dokumentumok létrehozását, azaz a két tanóra-alapú anyagot. Ehhez a meglévő gyakorlatok hasonlóságát vizsgálja, de számításba veszi azokat a szempontokat, ahol eltérések és különféle megközelítések lehetségesek.

A vizsgálat először kitér az anyagok céljára, majd megvizsgálja a formai jellemzőket és végül összefoglalja a tartalmat.

4.1. Célok

Közös jellemző, hogy a meglévő anyagoknak nem pusztán az a céljuk, hogy ismereteket adjanak át gyermekeknek, hanem az is, hogy támogassák a tanulást és a gondolkodást, ösztönözzék az új technológiák reflexív és felelős használatát.¹⁹⁰ A norvég *Du Bestemmer* elnevezésű kezdeményezés például úgy írja le magát, mint magánszféra védelmének és „a digitális felelősségnek” egy forrását.

Nem minden kezdeményezés koncentrálna kizárólag a magánélet és a személyes adatok védelmére, hiszen ezek olyan kérdések, melyek egyéb, egyidejűleg felmerülő oktatási témák esetében is szóba kerülnek, gondoljunk például az online biztonságra. Mégis, a magánélet és a személyes adatok védelmével kapcsolatos információ hatással lehet az online biztonság témakörére.

Ezek a témakörök részben átfedik egymást, azonban nem teljesen azonosak. A körültekintő internethasználat biztosítja a gyermekek számára a magánszféra és a személyes adatok védelmét, továbbá kétségtelen, hogy az adatvédelmi tudatosság hozzájárul a kiskorúak online biztonságához. Mégis, a fogalmi alapok, amelyeken az online biztonságra történő oktatás alapszik, egyértelműen eltér azon európai jogi fogalmaktól, melyek a magánélet és a személyes adatok védelmének oktatását képezik.

A biztonságos internethasználat területén a személyes adatok pusztán megadása sokszor kockázatként kerül bemutatásra.¹⁹¹ A magánélet és a személyes adatok védelmét szabályozó joganyag szempontjából a személyes adatok kezelése önmagában nem a problémát jelenti (kivéve speciális esetekben, amikor különleges adatok kezeléséről van szó), hanem az adatok kezelése során a lényeg az adatkezelőkre háruló számos kötelezettség és egy sor alanyi jog gyors létrejötte. Így, az online biztonságról zajló diskurzussal ellentétben az adatvédelem az adatalányok bizalmi helyzetét és nem az általános bizalmatlanságát feltételezi.

Sok esetben a diákok, mint adatalányok azt az üzenetet kapják, hogy hogyan erősítsék meg a magánéletük és a személyes adataik védelmét. Az oktatási anyagok általában nem kívánnak teljes képet adni a diákoknak a személyes adatok valamint a magánszféra védelméről például azt taglalva, hogy mi a kötelezettsége az adatkezelőnek. Pozitív példák is természetesen akadnak, például a brit adatvédelmi hatóság iskolának szánt forrásai¹⁹² egyértelműen segítik a fiatalokat, hogy megértsék, személyes adataik értékesek és fontosak, hogyan kell vigyázni rájuk és milyen kötelezettségeik vannak az adatkezelő szervezeteknek a másik oldalon.

¹⁹⁰ Lásd pl. a spanyol adatvédelmi hatóság honlapját,

<http://www.tudecideseninternet.es/educadores/introduccion0>.

¹⁹¹ Lásd pl.: Sonia Livingstone and Leslie Haddon (2009), *EUKids Online: Final Report* (EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5), The London School of Economics and Political Science, p. 1: ‘ Giving out personal information is the most common risky behaviour ’.

¹⁹² <https://ico.org.uk/for-organisations/resources-for-schools/>.

4.2. Eszközök

Csak néhány anyag biztosít teljes óravázlatot a személyes adatok és a magánszféra védelmével kapcsolatban. Gyakran előfordul, hogy a rendelkezésre bocsátott oktatási anyagok bizonyos részletei beépíthetők egyéb tanórákba, pl. képregények, prospektusok, plakátok, videók. Szószedet vagy gyakorlati példák, esetleg fontosabb jogszabályok pedig a tartalmat képezhetik.

4.2.1. Óravázlatok

Az óravázlatok általában a különböző típusú elméleti és gyakorlati forrásokhoz igazodnak. Az órai aktivitás lehetnek általános információ átadása, gyakorlati példák, beszélgetések, egyéni feladatok.

A brit adatvédelmi hatóság által rendelkezésre bocsátott anyagok¹⁹³ például a tanároknak rugalmasságot biztosítanak az aktív órák tekintetében, lehetőséget teremtve a diákokkal közös beszélgetésekre.

Az óravázlatok háttértudást is biztosíthatnak a tanároknak, ami más forrásokból is beszerezhető pl. online címekről.

4.2.2. Egyéb elemek

A videók, vetélkedők vagy képregények közvetlenül integrálhatók az óravázlatba, vagy elérhetővé kell tenni ezeket a tanárok számára választásuk szerint. Az ilyen típusú anyagok legfontosabb előnye, hogy elvileg vonzóbbak a kiskorúak számára, mint az egyszerű szövegek. Hátrányuk, hogy az audió-vizuális anyagok gyorsan kimennek a divatból, vagy nem teljes mértékben azzal egyeznek a technológiai valósággal, amely körülveszi a fiatalokat és amely különösen gyorsan változik.

Videók

Számos fontos videó készült az évek alatt, hogy felhívják a figyelmet az internethasználat és mobiltelefon használat kockázataira, és arra, hogy mi történik, ha a fiatalok helytelenül kezelik személyes adataikat. A videók érzelmileg hatnak, de nem mindig biztosítanak arról konkrét információt, hogy mely személyes adat kezelése megfelelő.

Az *'Egy biztos hely'*,¹⁹⁴ című dal videója, melyet Vastag Tamás ad elő és elkészültét a magyar adatvédelmi hatóság, a NAIH támogatta azzal kezdődik, hogy boldog tinik élvezik az életet, két lány beszélget, miközben az egyik egy közösségi hálózaton megosztja a telefonszámát. Ezt követően egy férfi zaklatni kezd. Ezzel egyidőben egy fiú *selfie*-t készít az új autója előtt és a videó végén megtámadják, autóját ellopják.

Hasonlóan a *'The Postman'* című videó ami a *Du Bestemmer*, keretén belül került publikálásra Norvégiában egy lányt mutat be, aki mielőtt hazamegy az iskolából, elküld egy üzenetet

¹⁹³ Ua.
¹⁹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=gc8s581LJw>

barátjának, hogy rosszul érzi magát és otthon lesz este. Az üzenetet egy idegen férfi olvassa el, aki kideríti a lány címét egy címjegyzékből. Este a férfi elmegy a lány házához és szexuálisan zaklatja.¹⁹⁵ Ezek az anyagok hatással vannak a kiskorúak felfogására a személyes adatok védelme és a magánélet védelme témakörének fontosságával kapcsolatban, de arról is beszélni kell, hogy milyen adatkezelés jogszerű és helyes és mi nem.

Tesztek és kvízek

Ezek szintén népszerű eszközök. Egyrészt motiválják a diákokat, hogy figyeljenek oda a témára és tanuljanak többet, másrészt olyan pedagógiai eszközök, amelyek tanulás közben játékra invitálják a fiatalokat. Azonban kulcsfontosságú megbizonyosodni arról, hogy a kiskorúak tévképzeteit is kezeljük, különben nem fogják érteni, hogy mi nem helyes.

Egy online tesztben, melyet a spanyol adatvédelmi hatóság, az AEPD bocsát rendelkezésre, például hat kérdésre kell választ adni, majd közösen megbeszélik az eredményeket.¹⁹⁶ A felhasználók csak a végén jönnek rá hogy mi volt a válaszukban rossz, és akkor sem feltétlenül adott a lehetőség, hogy magyarázatot kapjanak, miért volt rossz vagy jó a válasz.

A magyar adatvédelmi hatóság, a NAIH, egy kvízt¹⁹⁷ alkalmaz 15 kérdéssel, amely felhívja a gyermekek figyelmét a magánszféra védelmének fontosságára. A kvíz és a tanulmány a 'Kulcs a net világához!' program keretén belül készült¹⁹⁸. A NAIH iskolai oktatás és egyéb programok keretében mutatja be a kvízt, ahol a munkatársuk a kérdések mögött rejlő adatvédelmi hátteret is el tudja magyarázni.

4.3. Célközönségek

Az ARCADES célja, hogy két különböző típusú anyagot bocsásson rendelkezésre, egyet a 6-13 éves korosztálynak, egy másikat pedig a 13. életév feletti korosztálynak. A két külön csoport megkülönböztetéséhez az első esetében a gyermek vagy "kisebbség", míg a második esetében tinik szóhasználat alkalmazható. A gyakorlatban meglehetősen gyakori, hogy két csoport között nem tesznek különbséget az oktatási anyagokban, valamint a célközönséget 'gyermekek'-nek vagy 'fiataloknak' nevezik el.

A 29-es Munkacsoport 2/2009-es számú véleményében kifejtette, hogy 'a legtöbb nemzetközi jogi eszközök kritériuma szerint' gyermek az, aki a 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha bizonyos joghatás miatt felnőttnek minősülnek.¹⁹⁹

A célközönség kor alapú megosztásában vannak hasonlóságok: a *Du Bestemmer* forrásai például a 9-18 éveseket célozzák meg; de bizonyos témakörök a 9-13 éveseknek szólnak ('Magánszféra' és az 'Adatvédelem', 'Internetes zaklatás' és a 'Forráskritika'), megint mások 13-17 éveseknek ('Magánszféra', 'Szociális Média', 'Internetes zaklatás' és 'Digitális Nyomok').

¹⁹⁵Noroff Mediegyrnas Fredrikstad, *The Postman*,

http://video.iktcenteretc.bitbit.net/dubestemmer.no/3bfd6e297dc2e01eff6d1965dd6a7c730fb338e5_0p.mp4?dl=true 72

¹⁹⁶ 'Teszt', <http://www.tudecideseninternet.es/menores/?a=node/212>.

¹⁹⁷ http://www.naih.hu/files/proiektfuzet8_ENG_Quiz-and-Evaluation.pdf

¹⁹⁸ <http://www.naih.hu/files/proiektfuzet-angol-web.pdf>

¹⁹⁹ 29-es Munkacsoport (2009), *2/2009-es számú vélemény*, p. 3

4.4. Tartalom

Az elérhető anyagokban található tartalom általános témakörök alá eső kérdéseket ölelnek fel. A jelen fejezet áttekinti ezeket a témaköröket és kérdéseket példákkal – például az angol nyelven elérhető anyagokból vett idézetekkel – illusztrálva azok megjelenését. Nem mindegyik uniós anyag foglalkozik az összes bemutatott témakörrel, de a következőkben bemutatott kérdések rendszeresen megtalálhatók bennük.

Fontos előrebocsátani, hogy az elérhető anyagok nagy része nem tesz különbséget a magánszféra és az személyes adatok védelme között. Az előbbi fogalom igen gyakran utóbbi szinonimájaként használatos.

4.4.1. A magánszféra és a személyes adatok védelmének megismertetése

A magánszféra és az adatvédelem számos módon megismertethető a tanulókkal. Az ír *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet e fogalom bemutatását az otthoni környezettel kezdi, majd innen áttér olyan kérdésekre, mint a Big Brother, valamint a kapcsolat a közszereplés és a magánszféra között. Ezt követően kerül ismertetésre, hogy miként ismerték el a magánszférát emberi jogként, az adatvédelem nemzeti és nemzetközi szabályozása, illetve a technológia és az innováció magánszférára gyakorolt hatása.²⁰⁰ Ez a felépítés kifejezetten „a magánszféra fontossága és tiszteletben tartása tudatosításának fejlesztését” és a „jogtudatosságot” szolgálja.²⁰¹ Az elsajátítandó tudás felöleli a következőket: „Hogyan lehet a magánszférát meghatározni”, „Egy személy magánszférájába történő beavatkozás vagy annak megsértésének veszélyei”, „A magánszféra eltávolítása milyen módon érinti az egyébként anyagilag kiváltságos helyzetben levőket” és a tény, hogy „A magánszféra védelme emberi jog”.²⁰²

a) A magánszféra és az adatvédelem jelentősége

A *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet speciális figyelmet szentel annak elmagyarázására, hogy a magánszféra tiszteletben tartása miért elismert emberi jogként. Kifejti, hogy e jog elismerése részben a hitleri rezsimre adott válaszként született. A nácik ugyanis arra használták a személyes adatokat, hogy kifinomult népszerűség-azonosítási rendszert alkossanak velük. Ehhez kapcsolódik a népszerűségi cenzus és a személyazonosító okmányok kérdésének megvitatása.²⁰³ Anne Frank naplójának egy részletét követően a füzet megállapítja, hogy „[a]z emberek látták, hogy az információk milyen pusztító hatással lehetnek egy gonosz kormányzat kezei között és miként lehet egy bizonyos célból gyűjtött adatokat visszaélések céljából ismételtelen felhasználni”.²⁰⁴ Ez vezetett el a magánszférához való jog elismeréséhez.

²⁰⁰ Office of the Data Protection Commissioner (2007), *Sign Up, Log In, Opt Out: Protecting Your Privacy & Controlling Your Data. A Resource for Teachers*, Portlarnington, VIII. o.

²⁰¹ *Sign Up, Log In, Opt Out*, 3. o.

²⁰² Uo.

²⁰³ *Sign Up, Log In, Opt Out*, 21. o.

²⁰⁴ Uo., 24. o.

Hasonlóképpen, a Saferinternet.at által támogatott anyagok arra hívják fel a tanulók figyelmét, hogy a magánszféra védelme fontos szerepet játszik a demokrácia működésében.²⁰⁵ A *Du Bestemmer* anyagok pedig a magánszféra és adatvédelem, valamint a szabadság közötti kapcsolatot emelik ki:

„Ez a szabadságról szól. Amennyiben valaki minden mozdulatodat megfigyelné vagy követné, illetve ha valaki hozzáférne a rólad szóló minden adathoz, valószínűleg megváltoztatnád a viselkedésed. Vagy?”²⁰⁶

A magánszféra és az adatvédelem fontossága szintén összefüggésbe hozható az Internet és a közösségi média modern társadalomban betöltött szerepével. Például a *Du Bestemmer* kezdeményezés a következő „Vita” gyakorlatot ajánlja:

„Néhány ember szerint a gyermeknek nem lenne szabad hozzáférnie a közösségi oldalakhoz.

- Mi a véleményed erről?
- Mik a közösségi oldalakon való jelenlét előnyei?
- Mik a hátrányai?
- A közösségi oldalak használatát életkorhoz kellene-e kötni és ha igen, miért?
- Néhány nagy közösségi hálózat csak 13 éves kor felett teszi lehetővé a regisztrációt. Mi a véleményed erről?”²⁰⁷

A beszélgetős gyakorlatok során a magánszféra fontosságának kérdését is meg lehet vitatni. Például:

„A felnőtteknek és gyermekeknek, egyéneknek és híres embereknek is joga van a magánszférájához.

- Miért gondolod, hogy a magánszféra fontos?
- Vannak olyan helyek vagy helyzetek, ahol nagyobb szükségünk van arra, hogy békén hagyjanak minket? Melyek ezek?”²⁰⁸

Vagy a következő „egyéni gyakorlat”:

„A magánszféra védelme egy olyan jog, amelynek tiszteletben tartása fontos.

- Minden ismerősödnél elmondod, hogy mit érzel vagy gondolsz, vagy egyesekkel többet osztasz meg, mint másokkal?
- Mit mondasz a különböző embereknek és miért mondasz egyeseknek többet, mint másoknak?
- Szerinted neked és az osztályban lévő többi tanulónak más az az információ mennyiség, amit másokkal megosztotok? Amennyiben igen, mik a különbségek és miért gondolod ezt?
- Melyek azok a helyzetek, amelyekben – véleményed szerint – a magánszféra fontosabb? Melyek azok az információk, amelyek titokban tartása számodra fontos?”²⁰⁹

b) Megfigyelés

A tanóra vagy az óravázlat bevezetőjeként, illetve zárásaként a tanulóknak ki lehet adni, hogy gondolkodjanak el a magánszféra eróziójáról és a megfigyelés veszélyeiről.

A *Du Bestemmer* anyagok arra kérik a gyermekeket, hogy gondolkodjanak el a CCTV kamerák használatáról:

²⁰⁵ Saferinternet.at (2011), 11. o.

²⁰⁶ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁰⁷ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Social Media track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/social-media>.

²⁰⁸ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²⁰⁹ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

- „A kamerás megfigyelés egyre jobban elterjed mind magán- mind pedig közterületen.
- Másképpen viselkednél akkor, ha tudnád, hogy lefilmeznek?
- Szerinted az rendben van, hogy valaki mindig megfigyeli azt, amit csinálsz?
- Sorolj fel öt példát arról, mikor van rendben és mikor nem a kamerás megfigyelés.”²¹⁰

Az ír *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet egy fejezetet szentel a Big Brothernek azzal a céllal, hogy „gondolkodásra készítse a diákokat arról, hogy a kormányzat miként korlátozhatja az egyéni szabadságjogokat, ideértve a magánszférához való jogot, egy másfajta társadalomban vagy államban”.²¹¹ Bemutatja George Orwell 1984 c. könyvét, és egy olyan gyakorlat elvégzését javasolja, amelynek során a diákoknak 1-10-ig rangsorolniuk kell a különböző „orwelli” körülményeket azok súlyossága szerint. Ezek a körülmények a következőket ölelik fel: „Tilos naplót írnod”, „A nappalid falán lévő televízió a nap 24 órájában a kormánypropagandát sugározza”, „Lehalkíthatod kissé a hangerőt, de nem kapcsolhatod ki a tévét vagy nem válthatsz csatornát”, vagy „Bűncselekmény a szerelemben és”.²¹²

4.4.1. Mi a magánszféra?

A *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet úgy határozza meg a magánszférát, mint „a jog az egyedülléthez és arra, hogy valaki az életét a lehető legkevésbé külső beavatkozással élhesse”. Ezt a meghatározást a dokumentum a magánszféra három aspektusával egészíti ki: „az egyedülléthez való jog” (az otthon védelme),²¹³ „személyes dokumentumok”,²¹⁴ és a „személyes tárgyak”.²¹⁴ Annak ösztönzésére, hogy a tanulók a személyes terek fogalmáról gondolkodjanak, a tanároknak ajánlott az ezekben történő betolakodást a betörők által okozott károkkal illusztrálniuk.²¹⁶

A *Du Bestemmer* a magánszféra következő meghatározását javasolja:

„Mindannyiunknak vannak olyan dolgai, amelyeket nem szeretnénk másokkal megosztani. Nem azért, mert ezek jogellenesek, vagy mert valamit el szeretnénk rejtani, hanem mert egész egyszerűen ezek személyesek. A magánszféra azt jelenti, hogy jogod van a magánélethez.”²¹⁷

A magánszférát ugyanakkor sokszor úgy mutatják be, mint amely elsősorban az adatokhoz, különösképpen a személyes adatok feletti online rendelkezéshez kapcsolódik.

4.4.2. Mi a személyes adatok védelme?

A *Du Bestemmer* anyagok a következő összefoglalót tartalmazzák a személyes adatok védelmének meghatározásával kapcsolatban:

„Ahogy a mindennapi életünk egyre inkább digitalizálttá válik, és ahogy egyre több kapcsolatos információt tárolnak velünk kapcsolatban, annál fontosabb lesz tudnunk, hogy mit tárolnak rólunk, az adatokhoz ki férhet hozzá

²¹⁰ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²¹¹ *Sign Up, Log In, Opt Out*, 9. o.

²¹² Uo., 10. o.

²¹³ „Ahogy leszáll az éj, behúzzuk a függönyöket az otthonainkban. Kizárjuk a közeledő sötétséget és felkapcsoljuk a lámpákat”, *Sign Up, Log In, Opt Out*, 4. o.

²¹⁴ „Szeretnénk egyes személyes dokumentumainkat titokban tartani”, Uo.

²¹⁵ „Más, a birtokunkban lévő tárgyaknak érzelmi értéke van”, Uo.

²¹⁶ „A betörők bemennek a házakba és elviszik vagy megrongálják a tárgyakat. Ugyanakkor hosszútávon ugyanilyen káros lehet valaki magánszférájának megsértése, szokásainak és tevékenységeinek megfigyelése, beszélgetéseinek lehallgatása.” (*Sign Up, Log In, Opt Out*, 5. o.)

²¹⁷ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

és hogy azokat milyen célból használják fel. Jogod van tudni, hogy milyen adatokat kezelnek rólad és miért”.²¹⁸

A személyes adatokat a következőképpen határozzák meg:

„Mik a személyes adatok? A személyes adatok olyan információk, amelyek egy adott természetes személyhez köthetők. Ez azt jelenti például, hogy a neved, lakcímed és a telefonszámod a te személyes adatod. Azok a képek, amelyeken felismerhető vagy, szintén a te személyes adataid.”²¹⁹

Az írt *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet adatvédelemről szóló fejezete egy „Gyakorlattal” kezdődik. Ennek során a diákoknak 5 fős csoportokban azon kell gondolkodniuk, hogy milyen fajta információkat kezelnek egy személlyel összefüggésben a különböző intézmények. Pontosabban ki kell tölteniük egy kérdőívet arról, hogy mely információkat (és miért) kezelhetik az olyan szervezetek, mint egy telefonszolgáltató, egy bank, egy bolt, az iskola, a gyógyszerész, az Oktatási és Tudományos Minisztérium, vagy az Egészségügyi és Gyermekjóléti Minisztérium.²²⁰ A tanárok kapnak egy kitöltött kérdőívet, amely tartalmazza, hogy melyik szervezet milyen adatokat kezelhet.²²¹

Az anyagoknak csak egy nagyon kis része mutat rá arra, hogy a személyes adatok védelméhez való jog jelenleg alapjog az EU-ban. A European Schoolnet *The Web We Want: Teachers online - Handbook for educators* tartalmaz egy Feladatlapot, amely arra kéri a diákokat, hogy olvassák el az EU Alapjogi Kartáját és határozzák meg azokat a jogokat, amelyek az internethasználat szempontjából fontosak. Közvetlenül ezután a feladatlap felsorolja az ebből a szempontból három legjelentősebb jogot a Kartából, és arra kéri a diákokat, hogy ezek fényében olvassák el újra a füzetet: az 1. cikkben foglalt emberi méltóság, a 7. cikk szerinti Magánélet tiszteletben tartása és a 11. cikkben foglalt véleménynyilvánítás szabadsága.²²² A Feladatlap ugyanakkor nem említi meg a 8. cikk szerinti személyes adatok védelméhez fűződő jogot.

4.4.3. Védd az adataidat

Számos elérhető anyag alapvető üzenete, hogy a gyermekeknek és fiataloknak megfelelő lépéseket kell tennie a személyes adataik biztonsága érdekében. Például:

„Vigyázz az adataidra: A mobiltelefonok, tabletek és számítógépek veled és a barátaiddal kapcsolatban számos adatot tárolnak. Amennyiben arra nem jogosult személyek férnek az adataidhoz, olyan módon használhatják azokat, amelyek károsak lehetnek számodra. Ezért fontos az, hogy nagyon vigyázz az eszközeidre és az adataidra.”²²³

Ezt az általános figyelmeztetést olyan konkrét javaslatokkal lehet kiegészíteni, mint:

- „Tipppek a mobilod biztonságosság tételéhez:
- Használj képernyőzárat (jelszó, biztonsági séma, PIN kód vagy hasonló)
- Használj SIM kártya azonosítót, amelyet a telefon minden egyes bekapcsolásakor meg kell adni.
- Kérdezz meg egy felnőttet egy új applikáció telepítése előtt. Segíthetnek az applikáció ellenőrzésében

²¹⁸ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²¹⁹ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²²⁰ *Sign Up, Log In, Opt Out*, 32. o.

²²¹ Uo., 33. és 34. o.

²²² „Ha bármit megtehetnék, amit csak szeretnék” c. Feladatlap, <http://www.webwewant.eu/documents/10180/56547/worksheet1-1.pdf/2a2ad488-e355-489f-b77d-545cc752959f>.

²²³ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

- Soha ne hagyd a telefonod vagy más eszközödet felügyelet nélkül úgy, hogy nem zártad le a képernyőt
- Senkivel se oszd meg a jelszavadat vagy kódodat”.²²⁴

A közösségi média adatvédelmi beállításai szintén egy gyakori téma.²²⁵

A közösségi média használatával összefüggésben az álnevek használata is gyakran előkerül. Ezzel összefüggésben az anyagok bizonyos helyzetekben javasolják a becenevek használatát. Emellett felhívják a kiskorúak figyelmét arra, hogy más felhasználók sem feltétlenül az igazi nevüket adják meg a neten. A kiskorúaknak továbbá ajánlott „jó” beceneveket használnia. Ezek olyan becenevek, amelyek nem utalnak a valós személyes adataikra.²²⁶

A *Du Bestemmer* anyagok a következő „beszélgetős” gyakorlatot ajánlják:

- „Az interneten sok esetben használhatsz becenevet az igazi helyett.
- Az osztályodban hányótoknak van olyan profilja, ahol az igazi neveteket, és hány olyan, ahol becenevet használtak?
- Vitassátok meg a becenév használatának következményeit.
- Szerinted másként viselkedsz akkor, ha becenevet használsz és másként, ha az igazi neved alatt írsz valamit? Miért/Miért nem?
- Mely esetekben célravezetőbb a beceneved és melyekben az igazi neved használata?”²²⁷

Néhány esetben az ajánlások túlmehetnek az egyszerű felhasználói viselkedésen. A belga adatvédelmi hatóság által támogatott anyagok például azt tanácsolják a gyermekeknek, hogy készítsenek két email címet, amelyeket különböző célból használnak. Például egyet játszani és egyet tanulás céljából.²²⁸

Néhány rendelkezésre álló anyag nem tanácsolja a felhőalapú szolgáltatások igénybevételét bizonyos adatok tárolása céljából. Például a *Du Bestemmer* anyagokban található egyik „gyakorlati példa” a következőket mondja:

„Felhőalapú fiókok meghekkelve: Egy jobboldali politikus fiatal lányok meztelen fotóit küldözgette az interneten. A képeket a lányok iCloud fiókjaiból szerezte. Az lányok azt sem tudták, hogy a képeket ellopták és közzétették. Ez azt mutatja, hogy a személyes adataid nincsenek biztonságban a felhőben.”²²⁹

4.4.4. Dönts és dönts okosan

A témával foglalkozó anyagok mind hangsúlyozzák, hogy a gyermekeknek és fiataloknak jól meg kell fontolniuk mely személyes adataikhoz engednek hozzáférést. A döntés tehát a kiskorú kezében van, akinek tudatosan és felelősen kell eljárnia az adatok megosztása során.

Például a “*Du Bestemmer*” forrása szerint:

²²⁴ Uo.

²²⁵ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Social Media track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/social-media>.

²²⁶ Saferinternet.at (2011), 38. o.

²²⁷ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Social Media track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/social-media>.

²²⁸ Je décide, Jeunes (Youngsters), advertisement thematic page, <http://ieunes.iedecide.be/ieunes-pub>.

²²⁹ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

‘Mindannyian, legjobb tudásunk szerint felelünk saját adatainkért. Fontos, hogy a mi kezünkben legyen a kontrol a saját adataink felett és ne osszuk meg őket gondolkodás nélkül. Mindig meg kell fontolni, hogy mit osztunk meg és kivel, és hogy soha ne osszuk más adatait az érintett hozzájárulása nélkül. Kérdezz, ha valaki a személyes adataidat akarja. Miért kérik, és mire fogják használni a személyes adatainkat?’²³⁰

A rossz döntések negatív következményekkel járhatnak. Nézzünk egy gyakorlati példát:

Ambre-t (14) az alábbi negatív élmények érték 9 évesen egy gyermekek részére szóló weboldal látogatása során. Közzétette a telefonszámát, annak ellenére, hogy tudta, nem lenne szabad. Ezután ismeretlen férfiaktól kapott számolatlanul telefonhívásokat és üzeneteket. Ambre nagyon kellemetlennek találta az esetet, azonban először nem mert szólni a szüleinek. Attól félt, hogy mérgesek lesznek, amiért posztolta a telefonszámát annak ellenére, hogy ez nem volt szabad neki. Szerencsére az édesapja rájött és a lánya segítségére sietett. Azóta a kislány sokkal nagyobb gondot fordít arra, hogy milyen adatokat oszt meg másokkal magáról.²³¹

a) Hogyan adjuk a hozzájárulásunkat?

A legtöbb esetben az egyén maga adja hozzájárulását személyes adatai kezeléséhez, vagy tilthatja meg azt. Alább található egy példa arra, hogy kiskorú mikor adhat önállóan, és mikor a törvényes képviselő jóváhagyásával hozzájárulást személyes adatai kezeléséhez. Például:

[Norvégia] ’15 éves kortól a gyermek maga dönt, hogy hozzájárul-e személyes adatai kezeléséhez. Ha a gyermek 15. életévét még nem töltötte be, az adatkezelőnek rendelkeznie kell a szülő/törvényes képviselő hozzájárulásával. Ha az adatkezelés szenzitív adatra vonatkozik (például bűnügyi személyes adat, egészségügyi adat, szexuális életre vonatkozó adat stb.) a szülő hozzájárulása 18 éves korig kötelező.’^{232 233 234}

A gyermekek nem minden esetben maguk döntenek a hozzájárulás megadásáról, vagy meg nem adásával kapcsolatban – hiszen ők túl fiatalok ehhez – hanem a szüleik, így nem képesek azt sem megítélni, hogy az egyes adatkezelések milyen kockázatokat rejtenek magukban. A gyerekeknek minden esetben a szüleikhez kellene elsősorban fordulniuk.

A “*Du Bestemmer*” anyagok arra is felhívják a figyelmet, mégha a hozzájárulás nem is magától a gyermektől, hanem a szülőtől származik, ebben az esetben is tekintettel kell lenni a gyermek érdekeire.

‘A kifejezett igen: Ha egy személy fényképeket és különböző információkat szeretne nyilvánosságra hozni rólunk online, rendelkeznie kell a hozzájárulásunkkal. Ha 15 éves kor alatti vagy, úgy a szülő hozzájárulása szükséges az adatkezeléshez. Emiatt előzetesen beszélgetni kellene velük, hogy mi az ami megosztható online és mi az, ami nem.’²³⁵

A fent előadottak összhangban állnak a 29-es Adatvédelmi Munkacsoport véleményében foglaltakkal a személyes adatok és a gyermekek adatainak kezeléséről. A Munkacsoport szerint a *‘megoldás lehet a gyermekkel folytatott konzultáció, a párhuzamosan adott hozzájárulás a gyermek és törvényes képviselő részéről, illetve a gyermek önálló hozzájárulása, amennyiben elérte a megfelelő életkort.’*²³⁶

⁶ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²³¹ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²³² Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²³³ Je décide - Enfants (Children), FAQ page, <http://enfants.iedecide.be/aue-faire-si-aelau-un-me-demande-mon-nom-et-mon-numero-de-telephone-sur-Internet>.

²³⁴ Uo.

²³⁵ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

A gyermekek érettségük szintje miatt nem biztos, hogy önállóan képesek felelősségteljes döntéseket hozni saját magukat érintően, ám ahogy idősödnek, egyre inkább képesek részt venni jogaik gyakorlásában.²³⁷

b) A hozzájárulás visszavonható

A személyes adatok kezeléséhez adott hozzájárulás nem jelenti azt, hogy az ne lenne visszavonható. Például:

‘Ha te vagy a szüleid meggondolnátok magatokat, úgy jelezni kell ezt az adatkezelő felé. Ezt követően annak a személynek aki közzétette a fényképet vagy veletek kapcsolatos információt haladéktalanul el kell azt távolítania.’²³⁸

4.4.5. Ne osszunk meg adatokat az érintett hozzájárulása nélkül

Oktatási anyagokban gyakran hangsúlyozzák, hogy a magánélet és a személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályok arra kötelezik a gyermekeket és a fiatalokat, hogy tartsanak tiszteletben bizonyos előírásokat, nevezetesen, hogy rendelkezzenek mások hozzájárulásával, mielőtt online megosztanának személyes információkat.

Például, a “*Du Bestemmer*” anyagok szerint:

‘Online fájlok: Ha a barátodról szeretnél fényképeket közzétenni online, ehhez először rendelkezned kell a hozzájárulásával. Ha a telefonodon szerepel egy fénykép a barátodról és ezt szeretnéd megosztani másokkal, ekkor is rendelkezned kell a barátod hozzájárulásával. Még ha te úgy is gondold, hogy a fénykép vicces és ártatlan, nem biztos, hogy a barátod is hasonlóan gondolja ezt. A barátodnak is joga van személyes adatai és magánélete védelméhez.’²³⁹

Hasonlóképpen:

‘Ha van egy online fiókod felelősséggel tartozol az ott közzétett információkért. Felelősséggel tartozunk azért amit megosztanánk és amit nem osztanánk meg másokról. Lehetséges, hogy ami nekünk elfogadhatónak tűnik a megosztás során, az másoknak nem az. Ha a mobilodon lévő fényképeket szeretnéd továbbküldeni másoknak, rendelkezned kell a fényképeken szereplő személyek hozzájárulásával. Lehetséges, hogy te ártatlannak gondold azt a fényképet, de lehet a barátod másképp gondolja. Ez a tájékoztatás a többi emberre is vonatkozik. Nem írhatunk le bármit más embereket érintően, akkor sem ha blogot írunk és így tovább.’²⁴⁰

Ahhoz, hogy tovább juss ezen a ponton, kérünk végezd el az alábbi “egyéni gyakorlatot”:

‘Nagyon egyszerű fényképeket megosztani online, akár a telefon applikációinak használata közben is’

- Valaha tettek már közzé rólad fényképet az interneten?
- Szerinted ez így OK? Miért/ miért nem?
- Kérték a közzététel előtt a hozzájárulásod?
- El tudsz képzelni olyan szituációt amikor valaki nem örülne, ha fényképet vagy egyéb információt tennének elérhetővé róla az interneten?’²⁴¹

⁶ 29-es Adatvédelmi Munkacsoport (2009), 2/2009. számú véleménye, 6. o.

²³⁷ Uo.

²³⁸ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²³⁹ Uo.

²⁴⁰ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Social Media track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/social-media>.

²⁴¹ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

4.4.6. Az internet nem felejt... még?

A rendelkezésre álló anyagok kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy amennyiben egy információt online megosztanak, az adat törlése vagy a mások általi felhasználásának ellenőrzése megegyezik.

Például:

„Amennyiben egy sportcsapat, egy színjátszó kör vagy valami hasonló tagja vagy, elképzelhető, hogy rólad szóló képeket tettek fel az internetre. Lehet, hogy annyira ügyes vagy, hogy egy újság interjút készített veled és a cikket online nyilvánosságra hozta. Számos iskola posztol képeket a világhálón. Talán blogot vagy valami hasonlót vezetsz? Fontos megértened, hogy az interneten rólad közzétett információkat mások letölthetik és bárhol tárolhatják.”²⁴²

Konkrétabban, a tanulók figyelmét gyakran felhívják arra a tényre, hogy nagyon sok adat gyorsan hozzáférhetővé válik a nevükre történő keresés során. Például:

„Ha valaki rákeres a nevedre a Google-ön, hamar képet alkothat arról, hogy ki vagy a megkapott találatok alapján. Úgy is mondhatnád, hogy idővel mindenkinek meglesz a saját online aktája.”²⁴³

Az egyik gyakorlat azt tanácsolta a gyermekeknek és a fiataloknak, hogy ellenőrizzék le, milyen eredményeket kapnak a nevükre történő keresés során. Ezzel kapcsolatban:

- „Sokan meglepődtek, hogy mennyire sok információ elérhető róluk az interneten.
- Keress rá a Google-ön a nevedre. Volt találat?
 - Amennyiben igen, tudtad, hogy ezt az információt közzétették a neten?
 - Te magad vagy valaki más tette közzé az információt?
 - Kértek előtte tőled engedélyt erre?
 - Szerinted az információ helyes benyomást ad rólad?
 - Találtál valami olyat, ami nem tetszett neked, és amit szeretnél törölni?”²⁴⁴

A Saferinternet.at által javasolt „Ich im Netz” (Én a neten) elnevezésű gyakorlat célja, hogy segítsen a tanulóknak felismerni az internetes adatvédelem fontosságát, valamint elkerülni a nemkívánatos online tartalmakat, és annak tudatosítása, hogy az internet segítségével mennyire könnyen és gyorsan lehet személyes adatokat gyűjteni. A gyakorlat két szakaszból áll: az elsőben a tanulóknak egy cég személyzeti igazgatójaként minél több személyes adatot kell gyűjteniük egy képzeletbeli álláskeresőről a nevükre történő internetes keresés során. Ennek keretében azt is jelezniük kell, hogy mely adatok tartoznak ugyanolyan nevű harmadik személyekhez. A második szakaszban a tanulóknak kisebb csoportokban kell megvitatniuk, hogy mennyire könnyen tudtak információkat gyűjteni, a nem várt eredményeket, a megszerzett adatok lehetséges hatásait és azok elkerülésének módjait. A gyakorlat egyik változatában a tanárok is megadhatják a nevüket a kereséshez, amennyiben a róluk online elérhető adatokat előzetesen leellenőrizték. Egy lehetséges házi feladat lehet, hogy a tanulók írjanak fogalmazást az interneten fellelhető digitális lábnyomokról.²⁴⁵

Az elérhető anyagok többsége még az előtt készült, hogy az EU Bírósága 2014 májusában megállapította, hogy az adatalanyok kérhetik a keresőmotoroktól bizonyos, a nevükkel összefüggésbe hozható keresési találatok eltávolítását. Az ítélet megállapításai, miszerint a nem megfelelő, nem vagy többé már nem releváns adatokat tartalmazó linkeket el kell távolítani, a gyermekek szempontjából igen jelentősek. Ahogy 29. cikk szerinti Munkacsoport

²⁴² Uo.

²⁴³ Uo.

²⁴⁴ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁴⁵ Saferinternet.at (2011), 58. o.

véleményében kiemelte: a gyermekek „*fejlődnek*”, a velük kapcsolatos adatok változnak, „*gyorsan elavulhatnak, illetve az adatgyűjtés eredeti céljai szempontjából irrelevánssá válhatnak*”. Az adatokat ezt követően törölni kell.²⁴⁶

4.4.7. Szülők

A szülők feladata általában az, hogy segítsenek a gyermekeknek magánszférájukat és személyes adataikat megvédeni. Ennek ellenére előfordulhat, hogy a szülők aktívan közreműködnek gyermekük jogainak és szabadságának korlátozásában. Ez különösen akkor fordulhat elő, amikor túlzott módon megfigyelik gyermekeiket, vagy könnyelműen osztanak meg személyes adatokat velük kapcsolatban. Ennek a témának a megvitatása a tanulókkal azzal az előnnyel jár, hogy egy olyan kérdéskört ismerhetnek meg, amely kapcsolódik a mindennapi életükhöz és amely közvetlenül érintheti őket.

A norvég *Du Bestemmer* anyagok különös hangsúlyt fektetnek a gyermekek véleményének kikérésére a szülők által. Példaként olvasható:

„Amikor megszülepsz, a szüleid dönthetnek a veled kapcsolatos információkról és azok felhasználásáról, de ahogy felnősz, egyre inkább figyelembe kell venniük a magánszféráddal kapcsolatos véleményedet.”²⁴⁷

A személyes adatok feletti rendelkezés úgy írható le, mint amely az életkor előrehaladtával egyre erősödik:

„A magánszféra azt jelenti, hogy jogodban áll a rólad szóló információkkal kapcsolatban döntést hozni. Ahogy felnősz, a döntés az információk megosztásáról és arról, hogy ki férhet hozzá azokhoz, egyre nagyobb mértékben a tied kell, hogy legyen. A gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény értelmében minden gyermeknek joga van a magánszférához. Minél idősebb vagy, annál inkább számít a véleményed.”²⁴⁸

a) Szülők általi megfigyelés

A gyermek magánszférájába történő szülői beavatkozás elfogadható mértéke a körülményektől függően változhat. Egyes gyakorlatok nem elfogadhatóak bizonyos helyzetekben, míg másokban igen. Ebben a tekintetben lehetőség nyílik a vitára, amit bátorítani kell:

„Jó, ha ellenőriznek? Egyes szülők rendszeresen ellenőrzik a gyermekeik által használt számítógép naplófájljait és a böngészési előzményeket, hogy lássák milyen honlapokat látogattak meg. Néhányuk megnézi, hogy gyermekük milyen üzeneteket kapott vagy küldött a telefonján. Sokan azzal indokolják ezt, hogy nem szeretnék, ha a gyermekeik kellemetlen dolgokat tapasztalnának meg. Más szülők szerint ez a fajta ellenőrzés nem elfogadható. Mi a véleményed erről?”²⁴⁹

A *Du Bestemmer* ezt a kérdéskört olyan gyakorlati példákkal szemlélteti, mint a következő:

„A gyermekek internethasználatának ellenőrzése: Van egy program, amely a gyermekeik internethasználatának ellenőrzésében segíti a szülőket. Egy szűrőt lehet telepíteni a számítógépedre, amely lehetővé teszi a szüleid számára, hogy lássák, mit csinálsz az interneten, ideértve az általad felkeresett weboldalakat is. A Gyermekek Jogaiért Felelős Ombudsman

²⁴⁶ Article 29 Working Party (2009), *Opinion 2/2009*, 8. o.

²⁴⁷ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²⁴⁸ Uo.

²⁴⁹ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

aggályosnak nevezte ezt a gyakorlatot, mivel a véleménye szerint ez ugyanazt eredményezi, mintha a gyermekeid naplóit olvasnád. A gyermekeknek joga van a magánszférához, ezért célszerűbb inkább vitát kezdeményezni vagy párbeszédet folytatni velük az internet biztonságos használatáról.”²⁵⁰

„Anyukám és apukám lementi a chat bejegyzéseimet! Ez nem tetszik nekem. Amikor például egy fiúval beszélgetek, nem merem leírni neki, hogy kedvelem őt, mert a szüleim megtudják, hogy flörtöltünk. Nagyon kínos lenne, ha a szüleim azt olvasnák, hogy „Óh, annyira szeretlek” vagy „Annyira jól nézel ki, de én nem”, és hasonlók. Ez nagyon kínos. Szerinted az rendben van, hogy a szüleim lementik az MSN chat bejegyzéseimet? Üdvözlettel, egy 12 éves kislány”.²⁵¹

„A gyermek kiadásainak ellenőrzése: Egy anya elmesélte, hogy a lányának zsebpénzt ad, amit a számlájára utal át. Ezt követően rendszeresen ellenőrzi a lánya bankszámlakivonatát, így pontosan tudja, hogy mikor és hol költötte el a pénzt.”²⁵²

Csoportos megbeszélés és egyéni gyakorlatok ajánlottak arra, hogy a tanulók kifejthessék véleményüket a témával kapcsolatban és arról, hogy a szüleikkel közösen felállítottak-e szabályokat az ellenőrzésre vonatkozóan.

Az elérhető források közül néhány ugyanakkor eltérő megközelítést alkalmaz. Ezek arra helyezik a hangsúlyt, hogy a szülőknek általánosságban joga van arra, hogy a gyermekeik mobiltelefonjain található szöveges üzeneteket elolvassák. Ebben a vonatkozásban egy, a belga adatvédelmi hatóság által támogatott anyag mellett érvel, hogy a gyermekeknek teljes hozzáférést kell biztosítani a szüleik számára a mobiltelefonjaikhoz. A dokumentum hozzáteszi, hogy ebben az esetben nem a gyermekek ellenőrzéséről, hanem a velük való törődésről van szó.²⁵³ A tanároknak és a szülőknek szóló anyagok azt hangsúlyozhatják, hogy törvények adta keretek között általában a szülők a felelősek a gyermekek offline és online tevékenységeiért.²⁵⁴

b) A megosztásokat túlzásba vivő szülők

A gyermekekről készült fotók és videók közösségi médiában történő túlzott közzététele egy specifikus problémakör. A gyermekek ugyanis sok esetben ezt kínosnak vagy helytelennek találhatják. A *Du Bestemmer* anyagok azt hangsúlyozzák, hogy ilyen helyzetekben a szülőknek figyelembe kell vennie a gyermekek – a kiskorúakat is ideértve – véleményét ahelyett, hogy egyedül döntenének egy adott kép megosztásáról:

„A gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény értelmében minden gyermeknek joga van a magán- és családi élet, az otthon és a levelezés tiszteletben tartásához. Azt is kimondja, hogy jogodban áll kifejtetni a véleményed és hogy meghallgassanak. Ez azt jelenti, hogy gyermekek és a fiatalok véleménye a magánszférájukról fontos. Például, amennyiben nem szeretnéd, hogy a szüleid képeket osszanak meg rólad a közösségi oldalakon, akkor ezt tiszteletben kell tartaniuk.”²⁵⁵

A következő, megtörtént eset segít a mérlegelésben és a megvitatásban:

„2 éves gyermek saját Instagram profillal: Norvégia egyik legismertebb bloggere Instagram profilt készített a 2 éves kislányának. 2014 márciusában a profilnak 26,000 követője volt.”²⁵⁶

²⁵⁰ Uo.

²⁵¹ Uo.

²⁵² Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁵³ Je décide - Enfants (Children), mobile phone thematic page, <http://enfants.jedecide.be/enfants-gsm>. Lásd még: Je décide - Jeunes (Youngsters), mobile phone thematic page, <http://jeunes.jedecide.be/jeunes-contrôler-mon-GSM>.

²⁵⁴ Arias Pou, María et al. (2015), 9. o.

²⁵⁵ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁵⁶ Uo.

A nemzeti szabályozások további érvekkel szolgálhatnak:

„Norvégiának szintén van egy gyermekekről szóló törvénye, amely biztosítja a gyermekek jogát az együttes döntéshozatalra, amikor idősebbek lesznek. Ez azt jelenti, hogy a gyermekeket komolyan kell venni, és hogy a szülőknek meg kell hallgatnia a véleményüket, például amikor adatokat vagy képeket szeretnének megosztani a gyermekekről az interneten. A véleményed fontos még akkor is, ha gyermek vagy.”²⁵⁷

Az üzenet, miszerint a személyes adatok szülők általi megosztását korlátok közé kell szorítani minden bizonnyal összhangban áll olyan más célkitűzésekkel, minthogy a gyermekekben tudatosítani kell: az online megosztott személyes adatok feletti rendelkezés rendkívül nehéz.

4.4.9 Iskolák

Az iskolával kapcsolatos magánszféra és adatvédelmi kérdések megvitatása szintén segít a tanulóknak e témák a megértésében. A *Du Bestemmer* anyagok az iskolákban megengedett gyakorlatok kérdését vizsgálják:

„Mit ellenőrizhetnek az iskolák? Az iskolák számára általában nem megengedett, hogy a tanulók internethasználatát ellenőrizzék. Ugyanakkor felhasználhatják a naplófájlokat arra, hogy a hálózatukon folytatott nemkívánatos tevékenységeket ellenőrizzék. Az ebbe a körbe eső cselekmények nem feltétlenül minősülnek jogellenesnek. Az is lehet, hogy valaki csak olyan zenék vagy fájlok letöltése céljából használja a hálózatot, amelyek túl sok memóriát igényelnek.”²⁵⁸

Álláspontjuk szerint a tájékoztatás kulcsfontosságú:

„Az iskoláknak korlátozniuk kell a tanulók megfigyelését és tájékoztatniuk kell őket és szüleiket arról, hogy milyen információkat rögzítenek és milyen célból.”²⁵⁹

Ezzel összefüggésben a következő gyakorlat elvégzése ajánlott:

„Ismerd meg, hogy milyen szabályok érvényesek az iskoládban. Egyetértesz ezekkel a szabályokkal? Tegyél javaslatot a neked tetsző szabályokra és mutasd be azokat az igazgatónak.”²⁶⁰

4.4.10. Cselekedj (ha szükséges)

A rendelkezésre álló források általában megjegyzik, hogy bizonyos esetekben a gyermekek és a fiatalok jogosultak lehetnek a magánszférához és a személyes adatok védelméhez fűződő jogaik érdekében fellépni.

a) Élj az adatvédelmi jogaidal

Az ír *Sign Up, Log In, Opt Out* füzet tartalmaz egy, a személyes adatok védelmével kapcsolatos „jogok és kötelezettségek” elnevezésű táblázatot. Ezt követi egy „Gyakorlati feladat”, amelynek során a diákok nyolc kitalált adatkezelési helyzettel találkozhatnak.²⁶¹ Mindegyik helyzetben,

²⁵⁷ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²⁵⁸ Uo.

²⁵⁹ Uo.

²⁶⁰ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁶¹ Például: „Brian egy szabadtéri koncerten vesz részt, ahol igénybe szeretne venni egy telefonkártyát, amely 15 eurónyi beszélgetést kínál ingyenesen. Megadja néhány személyes adatát annak érdekében, hogy megkapja az ingyenes kártyát. Most azonban üzeneteket kap mindenféle ajánlatokról és nyaralási lehetőségekről”, *Sign Up, Log In, Opt Out*, 48. o.

a diákoknak döntenie kell, hogy szükség van-e további intézkedésekre vagy sem, illetve hogy helye van-e vizsgálatnak vagy tiltakozásnak. A gyakorlat bevezetője hangsúlyozza, hogy „[n]incs az egyes helyzetekre adható egyértelmű válasz, mivel nem minden körülmény ismert”. A tanárnak ennek ellenére minden választ meg kell vitatnia a tanulókkal.²⁶²

Néhány tananyag részletesen kifejti az adatokhoz való hozzáférés joga gyakorlásának kereteit és – amennyiben szükséges – az adatvédelmi hatósághoz fordulás lehetőségét.²⁶³

b) Tudd, miként kell cselekedni baj esetén

A források általában kiemelt figyelmet szentelnek annak, hogy a kiskorúak felismerjék, hogy különösen kínos vagy problémás adatot tettek róluk közzé a neten. Ebben az esetben alapvető fontosságú tudatosítani bennük, hogy segítséget kérhetnek és azt, hogy kihez fordulhatnak ez ügyben.

A *Du Bestemmer* anyagok megjegyzik:

„Kérj segítséget: Amennyiben valaki az engedélyed nélkül tett közzé rád vonatkozó személyes adatot, vagy olyan információt, amelyet nem szeretnél volna nyilvánosságra hozni a neten, akkor ezt jelezheted neki. Amennyiben ez a személy nem távolítja el az adatot, vagy ha kényelmetlen számodra személyesen felvenni vele a kapcsolatot, beszélj erről egy felnőttel (szülő, tanár, nővér stb.). Jogod van eltávolíttatni az adatot. Amennyiben nem tetszik, jelezd, még akkor is, ha a rólad szóló képeket a szüleid vagy az iskola tette közzé. Ha nem ismersz olyan felnőttet, aki segíteni tudna neked, vannak mások. Például a Slettmeg.no²⁶⁴ segíthet és tanácsot adhat neked abban, hogyan távolíttasd el a nem kívánt információt az internetről.”²⁶⁵

A rendőrség segítségének igénybevételét szintén megemlítik:

„Amennyiben úgy érzed, hogy a közzétett adatok oly mértékben sértőek, hogy azokat azonnal el kell távolítani, vedd fel a kapcsolatot a helyi rendőrséggel. Csinálj képernyőmentést és jelentsd a jogsértő helyzetet!”²⁶⁶

E megközelítéssel szemben állnak azok, amelyek szerint az online közzétett adatokat nem lehet eltávolítani, és amelyek nem adnak konkrét útmutatást az adatok törlésének kérelmezésével összefüggésben. A belga adatvédelmi hatóság például rendkívül lesújtó véleménnyel van a megosztott adatok tényleges eltávolításának lehetőségéről, ezért inkább arra hívja fel a kiskorúak figyelmét, hogy mérlegeljének az adatok megosztása előtt.²⁶⁷

c) Ne dőlj be a zsarolásnak

Néhány anyag kifejezetten tárgyalja az online zsarolás kérdéskörét. Például:

²⁶² Uo., 47. o.

²⁶³ Saferinternet.at (2011), 27. o.

²⁶⁴ Slettmeg.no ('*deleteme.no*') a Norvég Információbiztonsági Központ egyik szolgáltatása (Norwegian Centre for Information Security, NorSIS), amely azoknak a személyeknek segít, akiknek online megsértették a magánszféráját. Tanácsot és útmutatást ad bárkinek, aki a személyével kapcsolatos sértő tartalmat talál az interneten. A sértő tartalmak lehetnek engedély nélkül közzétett fotók, hamis profilok, hamis vagy visszaélészerű személyes adatok.

²⁶⁵ Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/9-13-ar/privacy>.

²⁶⁶ Du Bestemmer online resources, ages 13-17, Privacy track, <http://www.dubestemmer.no/en/13-17-ar/privacy>.

²⁶⁷ Je décide, Jeunes (Youngsters), social media thematic section, <http://ieunes.iedecide.be/ieunes-qu-on-m-enleve-ca>.

“Online zsarolás: Egyre több embert zsarolnak azzal, hogy a róluk szóló képeket vagy videókat közzéteszik az interneten. A leggyakoribb eset az, amikor valakit rávesznek arra, hogy vetkőzzön le Skype beszélgetés közben. Ezt az embert aztán megzsarolja valaki azzal, hogy közzéteszi az így készített videót a Youtube-on vagy más közösségi oldalon, hacsak az illető nem fizet, készít további fotókat vagy vetkőzik teljesen meztelenre a kamera előtt. Amennyiben ez történik veled, minél hamarabb kérd egy felnőtt – például szülő, tanár, nővér vagy rendőr – segítségét még akkor is, ha ez számodra kínos. A pénz átutalása rendszerint nem állítja le a zsarolót, ezért azonnal kérj segítséget, mielőtt még súlyosabbra fordulna a helyzet!”²⁶⁸

4.2.11. Ismerd az adatvédelmi hatóságot

Egyes anyagok megismertetik a tanulókkal az illetékes adatvédelmi hatóságot, bemutatva annak főbb funkcióit, és hogy miben segíthet nekik.²⁶⁹

5. Következtetések

A magánszféra és a személyes adatok védelmének oktatását számos területen és szinten elismerték már. A magánszféra és az adatvédelem oktatásának beemelése az iskolai tananyagba sok előnnyel járhat. A legjelentősebb ezek közül, hogy a lehetővé teszi nagyszámú kiskorú, ideértve az új technológiák, illetve a jogok és szabadságok terén kevésbé jártas gyermekek elérését.

Az adatvédelmi hatóságok kiemelt szerepet játszhatnak abban, hogy az iskolákban oktatott tananyag teljes mértékben összhangban legyen a vonatkozó jogi előírásokkal. Az ARCADES célja az, hogy – a jelen országjelentés és az adatvédelmi hatóságok együttműködése révén – az egész EU területén alkalmazható, jogilag megfelelő és hatékony tananyagok készüljenek. A konzorcium az összegyűjtött ismeretek alapján össze fog állítani egy tananyagot, amelyet tanároknak szóló szemináriumok keretében fog letesztelni.

Irodalomjegyzék

30th International Conference on Data Protection and Privacy Commissioners, *Resolution on Children 's Online Privacy*, Strasbourg, 17 October 2008.

35th International Conference on Data Protection and Privacy Commissioners, *Resolution on Digital Education for All*, Warsaw, 26 September 2013.

Andreu Martínez, María Belén (2013), *La protección de datos personales de los menores de edad*, Thomson Reuters, Cizur Menor.

Arias Pou, María et al. (2015), *Cuestiones y recomendaciones básicas para padres y educadores sobre el uso de redes sociales e Internet por los menores*, Guías APEP n° 1, Asociación Profesional Española de Privacidad (APEP),

Article 29 Working Party (2008), *Working Document 1/2008 on the protection of children 's personal data (General guidelines and the special case of schools)*, WP 147, 18 February 2008.

²⁶⁸ [Du Bestemmer online resources, ages 9-13, Social Media track.](#)

²⁶⁹ Például: Introducing the Austrian data protection authority: Saferinternet.at (2011), 29. p.

- (2009), *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data (General Guidelines and the special case of schools)*, WP 160, 11 February 2009, Brussels.
- (2009), *Twelfth Annual Report*, June 2009.
- Hladschik, Patricia and Dorothea Steurer (2012), 'Human Rights Education - Know Your Rights!' in Manfred Nowak, Karolina M. Januszewski and Tina Hofstatter (eds.) *All Human Rights for All: Vienna Manual on Human Rights*, Intersentia, Vienna/Graz, pp. 606612.
- Kos, Borivoj, Nada Molerovic, and Ljubica Pendaroska (2013), *npupannuK 3a HacmaeHu^u 3a HsyHyeawe Ha 3ammumama Ha flmnume ^o^amo^u (3a OCHOBHIO H Cpedno O6pa3oeeame)*, Sustainable System for Continuous Primary And Secondary Education For Principles Of Personal Data Protection.
- Council of Europe (2014), *Growing with children's rights: A Conference on the implementation of the Council of Europe Strategy for the Rights of the Child 20122015, Update on the implementation of the Council of Europe Strategy on the Rights of the Child for 2012-2015 Information document, Hotel Excelsior, Dubrovnik, Croatia, 27-28 March 2014*.
- EU Fundamental Rights Agency (2014), *Access to data protection remedies in EU Member States*, Vienna.
- European Commission (2010), *Communication from the Commission: 'Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union'*, COM(2010) 573 final, Brussels, 19.10.2010.
- (2011), *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 'An EU Agenda for the Rights of the Child'*, COM/2011/0060 final, Brussels, 15.2.2011.
- (2012), *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation)*, COM(2012) 11 final, Brussels, 25.1.2012.
- (2012) *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions 'European Strategy for a Better Internet for Children'*, COM(2012) 196 final, Brussels, 2.5.2012.
- González Fuster, Gloria (2014) 'How Uninformed is the Average Data Subject? A Quest for Benchmarks in EU Personal Data Protection' *IDP Revista de Internet, Derecho y Política*, N° 19, November 2014, pp. 92-104.
- (2014) *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Springer, Dordrecht.
- Carlos G. Gregorio and Lina Ornelas (eds.) (2011), *Protección de datos personales en las Redes Sociales Digitales: en particular de niños y adolescents*, Instituto Federal de Acceso a la Información y Protección de Datos Instituto de Investigación para la Justicia.
- Livingstone, Sonia and Leslie Haddon (2009), *EU Kids Online: Final Report (EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5)*, The London School of Economics and Political Science.
- Muñoz Soro, José Félix and Daniel Oliver-Lalana (2012), *Derecho y cultura de protección de datos: Un estudio sobre la privacidad en Aragón*, Dykinson, Madrid.

- Office of the Data Protection Commissioner (2007), *Sign Up, Log In, Opt Out: Protecting Your Privacy & Controlling Your Data. A Resource for Teachers*, Portarlington.
- Saferinternet.at (2011), *Schutz der Privatsphäre im Internet. Erst denken, dann klicken. Unterrichtsmaterialien (Mit Übungen für den Unterricht)*, Österreichisches Institut für angewandte Telekommunikation (ÖIAT).
- Sziklay, Júlia (ed.) (2013), '*Key to the world of the net!*' study of NAIH on the safe and conscious internet use of children (*Promoting legally conscious internet use of children by means of fundamental rights protection measures*), National Authority for Data Protection and Freedom of Information (NAIH), Budapest.
- TNS Opinion & Social (2011), *Special Eurobarometer 359: Attitudes on Data Protection and Electronic Identity in the European Union*, European Commission,
- Working Group of Data Protection Authorities on Digital Education (2014), *Table of results and fact findings from the questionnaire on digital education: Overview of the resources provided by 36 contributions to the 3 questions - classified by regions and main topics*, 1 September 2014.